

SKUPŠTINA BRČKO DISTRIKTA BiH

**STRATEGIJA RAZVOJA BRČKO DISTRIKTA BiH
ZA PERIOD 2008.-2017. GODINA**

Brčko, jun 2009.

Dragi sugrađani,

Globalizacija je novi pogled na svijet, njegova temeljna izmjena. Slobodno evropsko tržište je mjesto susreta razvijenih i manje razvijenih. Više nema mogućnosti za uvođenje carinskih i drugih zaštita. Vlastiti razvoj je jedini način uspješne zaštite. Globalizacija je povećan pritisak na promjene. Samo će oni koji budu u stanju da se ubrzano mijenjaju opstati i napredovati.

Zbog toga, ako bi se tražila osnovna riječ koja najpotpunije izražava sadržaj i opredjeljenje u našoj Strategiji, koja je u najvećem djelu u skladu sa ovim vremenom i koja ga najviše objašnjava, je riječ PROMJENA.

Točak ekonomskih i svih drugih napredovanja se okreće na svojini. Razvoj i nije ništa drugo nego razvoj svojine. Napuštaju se svojinski oblici nižeg i osvajaju svojinski oblici višeg kapaciteta bogaćenja o čemu razvijeni tako pouzdano svjedoče. Znajući to odlučili smo se na najteži korak u našoj Strategiji-na promjenu svojine kao jedinu osnovu uspjeha. Odlučili smo se da naše raskošno prirodno bogatstvo, prije svega poljoprivredno zemljište, oslobodimo pritiska istorijski prevaziđene sitnosopstveničke svojine koja ga drži u stanju krajnje neracionalne upotrebe. Razvijajući savremene korporativne oblike vlasništva i upravljanja, onako kako je to na strani razvijenih, najbolji je način našeg uspješnog uključivanja u otvoreno evropsko tržište.

U Strategiji su navedeni brojni ciljevi, programi, projekti, koji su naši zadaci za budućnost. Ipak, to je samo okvir dovoljno uzak da bi se održalo osnovno usmjerenje, a dovoljno širok da bi se mogle u njega smjestiti promjene iz budućnosti.

Strategija je pogled u budućnost onakvu kakvu želimo i za koju vjerujemo da je moguća. Ona je moguća samo u mjeri u kojoj je svi građani, sve institucije prihvate kao način i osnovni pravac svog aktivnog djelovanja. Znajući koliko volite ovaj grad i ovaj kraj; koliko ste odlučni da ovdje ostanete i da vlastitim energijama ovdje gradite bolje sutra; koliko ste privrženi ostvarenju zajedničkih nam ciljeve uvjeren sam da ćemo naći snage da realizujemo Strategiju razvoja Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine 2008.-2017. godine.

S posebnim poštovanjem

*Gradonačelnik
Dragan Pajić*

Karta Brčko¹

¹ Izvor: Prostorni plan Brčko Distrikta BiH

SADRŽAJ

1. Socioekonomska analiza	7
2. Novo razvojno okruženje	11
3. Osnovna zamisao	16
4. Principi	23
4.1. Opšti princip	23
4.2. Principi lokalne zajednice	25
5. Vrijednosti	26
6. SWOT analiza	27
7. Misija i vizija	28
8. Ciljevi razvoja	30
9. Od cilja do projekta	66
10. Upravljanje strategijom	78

Kulina Bana br. 28, 76300 Bijeljina
JIB: 4401906780002; PIB: 401906780002; MB: 1973231
Osnovni Sud Bijeljina 080-0-REG-09-000 247
Tel. 055/242-080, Fax: 055/242-081
ŽR: 555-001-00048474-47 Nova Banka Bijeljina
e-mail: ekonomskiiinstitut@teol.net

1. SOCIOEKONOMSKA ANALIZA

Istorija. Postoje dokazi da se ovdje živjelo i u kamenom dobu. Selo Brčko se prvi put pominje u turskim dokumentima 1548. godine. Početkom osamnaestog vijeka pred najezdom austrijske vojske Brčko je bilo potpuno razoreno. Kasnije svoj život nastavlja kao vojna postaja razvijajući se sve više kao važno trgovačko mjesto.

Krajem 19-og vijeka gradi se most na Savi i pruga do Vinkovaca. U tom vremenu u Brčkom se formira jedna od važnih evropskih tržnica šljive. U 1883. godini se osniva Trgovačka škola koja 1923. godine prerasta u Trgovačku akademiju (srednja škola). U vremenu komunizma Brčko izrasta u važan centar prehrambene industrije. Ovdje je bila koncentrisana najveća proizvodnja mesa u Bosni i Hercegovini. Brčko je tada najveći proizvođač stočne hrane i jedini proizvođač jestivog ulja.

Prirodni resursi. Brčko Distrikt BiH zauzima površinu od 493,3 km² što čini 1 % teritorije Bosne i Hercegovine. Nadmorska visina se kreće od 85 m do 500 m.

Klima je umjereno-kontinentalna. Prosječna godišnja temperatura je iznad 10°C, sa količinom padavina od 700-800 mm. Ne postoje veći kompleksi šuma. Parcele su uglavnom male i rascjepkane. Okosnicu hidrografske mreže čini rijeka Sava koja je plovna više od 260 dana u godini. Pritoke su rijeke Tinja, Brka, Lukavac, Rašljanska rijeka, Zovičica, Lomnica i Stepačka rijeka. Visoke poplavne vode jedan je od problema ovog područja.

Vodosnabdijevanje Brčko Distrikta BiH se vrši sa eksploatacionog polja „Plazulje“. U samom gradu postoje još dva izvorišta „Savski most – Bimeks“ i „Pmjavor“. U toku je realizacija projekta prečišćavanja vode rijeke Save u vodu za piće kapaciteta 330 l/s.

Biodiverzitet je posebno vrijedan prirodni resurs. Izvanredno je bogatstvo florom i faunom.

Stanovništvo. Procjenjuje se danas da u Brčko Distriktu BiH živi oko 75.000 stanovnika u blizu 23.000 domaćinstava. Prema popisu 1991. godine u tadašnjoj opštini Brčko živjelo je 87.332 stanovnika. Procjenjuje se da, zbog posledica rata, izvan Distrikta živi oko 28.000 stanovnika koji se vode kao privremeno odsutni, a da se u Distrikt uselilo oko 25.000 lica. Prosječna starost je 37,76 godina. Od ukupnog broja (75.000) na radno sposobno stanovništvo otpada oko 49.000, dok

kontingent radne snage broji do 32.000 od čega je zaposleno 14.000 lica a nezaposleno 18.000 lica.

Privreda. Bruto domaći proizvod (2007) iznosi 562.344 hiljada KM, što po stanovniku iznosi oko 7.500 KM. Vrijednost potrošačke korpe (2006) u Distriktu iznosi 62 % prosječne neto plate (u FBiH 93 %, u RS 79 %).

Za ocjenu konkurentskih razvojnih sposobnosti privrede bitna su njena kvalitativna obilježja. Dijelom se to može saznati i iz njene strukture.

**Osnovna stuktura bruto društvenog proizvoda
Brčko Distrikta BiH, Slovenija, Njemačka**

Redni broj	Naziv	Brčko Distrikt BiH		Slovenija		Njemačka	
		hiljade KM 2007	%	milioni eura 2007	%	milijardu eura 2006	%
1.	Poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo	49.923	9	712	2	20	1
2.	Industrija	44.808	8	7.070	21	540	23
3.	Trgovina, ugostiteljstvo, saobraćaj	112.146	20	6.667	20	380	16
4.	Finansije	18.156	3	6.671	11	602	26
5.	Javna uprava, odbrana, obavezno socijalno osiguranje	93.811	17	1.683	5	121	5
6.	Porezi minus subvencije	161.493	29	4.200	12	228	10
7.	Ostalo	46.573	14	7.468	29	416	19
	Ukupno	562.344	100	34.471	100	2.307	100

Mjera kvaliteta, odnosno mjera konkurentskih i reproduktivnih sposobnosti određene privrede je u odnosu primarnih i sekundarnih privrednih djelatnosti, u odnosu poljoprivrede i industrije. Visoko učešće poljoprivrede u strukturi društvenog proizvoda ukazuje na nizak kvalitet privrede. To je privreda opadajućih prinosa. Konkurentske i reproduktivne sposobnosti privrede, protokom vremena se pogoravaju. Sasvim je drugog kvaliteta privreda sa visokim učešćem industrije. To je privreda rastućih prinosa. Kroz vrijeme konkurentske i reproduktivne sposobnosti privrede su u porastu.

Privreda Brčkog Distrikta BiH je izuzetno niskih konkurentskih i reproduktivnih sposobnosti. Kvalitet privrede je nizak. U odnosu na slovenačku privredu ovdje je učešće poljoprivrede (9 %) veće za 4,5 puta, a u odnosu na njemačku privredu učešće je veće za devet puta.

Na drugoj strani učešće industrije je niže (8 %) od učešća poljoprivrede (9 %). U odnosu na slovenačku privredu učešće industrije je u Distriktu manje za 2,6 puta, a u odnosu na njemačku privredu za 2,9 puta.

Privredi Brčko Distrikta BiH predstoji dug i naporan put svojih temeljnih kvalitativnih, strukturnih pomjeranja da bi stekla snagu konkurentskog susretanja na otvorenom evropskom tržištu. Učešće industrije mora da ubrzano poraste uz značajno smanjenje učešća poljoprivredne proizvodnje. S obzirom da je poljoprivredno zemljište osnovni prirodni resurs put ovih poželjnih i potrebnih strukturnih pomjeranja očito je da vodi preko rasta obima poljoprivredne proizvodnje i na toj osnovi ubrzan razvoj prehrambene industrije. Umjesto postojeće prodaje neprerađenih poljoprivrednih proizvoda, ostvarila bi se njihova industrijska prerada. To bi povećalo dohotke i zaposlenost ali i promijenilo međusobna učešća. Poraslo bi učešće industrije uz pad poljoprivrede.

Deformisanost privredne strukture, kao izraz izuzetno niskog kvaliteta privrede Distrikta vidljiva je i na ostalim stavkama, posebno u dijelu trgovine i poreza. Učešće trgovine (20 %) u Distriktu je 2,5 puta veće od učešća industrije. Istovremeno u Sloveniji je učešće u trgovini manje od učešća industrije za 5 %, dok taj broj u Njemačkoj privredi iznosi 44 %. Učešće poreza u Distriktu (29 %) je veće od učešća industrije za 3,6 % dok je u slovenačkoj privredi to učešće (12 %) manje od učešća industrije za 43 %. U njemačkoj privredi taj broj iznosi 67 %. Ovakvo visoko učešće trgovine u strukturi društvenog proizvoda Distrikta jasno upućuje na izuzetno visok platni deficit (preko 320 miliona KM-2008). Trgovina Distrikta uglavnom trguje tuđim robama. Deformisanost strukture je i na strani javne uprave (Distrikt 17 %, Slovenija i Njemačka po 5 %) kao i kod poreza (Distrikt 29 %, Slovenija 12 %, Njemačka 10 %).

U cjelini posmatrano da bi privreda Brčko Distrikta BiH stekla i minimalnu konkurentsku snagu predstoji joj izuzetan napor vlastitih kvalitativnih (strukturnih) poboljšanja. Za sada se ne raspolaže ni minimalnom konkurentskom snagom za uspješnije uključivanje u otvoreno tržište.

Budžet i fiskalni kapacitet. Struktura izvora javnih prihoda je veoma nepovoljna. Učešće indirektnih poreza je 89 %, a direktnih 11 % što je približno strukturi iz neposrednog okruženja. U odnosu na Evropsku uniju, gdje su ova učešća približna, razlika je veoma visoka. To je izvor ne malih teškoća u upravljanju ekonomskim i socijalnim razvojnim ciljevima. Regresivnost indirektnih poreza uz njihovo dovoljno učešće podstiče neopravdana bogaćenja i neopravdana siromašenja. Povećan poreski teret podnose siromašniji građani što vodi rastu socijalnih razlika. Nisko učešće direktnih poreza onemogućava poželjna socijalna

korigovanja. Nedostaju i značajnije mogućnosti poreskog razlikovanja među određenim privrednim djelatnostima kao metoda podsticaja. Očito je da stoji potreba ostvarenja značajnije poreske reforme.

Infrastruktura. Vodovodna mreža je dotrajala. Cijevi su uglavnom azbestno-cemetne sa velikim gubicima u distribuciji vode. Poplave su ozbiljan problem Distrikta. Uz regulisanje korita rijeka i potoka potrebno je graditi i sistem za navodnjavanje. Kanalizaciona mreža je u lošem stanju, zastarjela i nedostatna. Stanje deponije čvrstog otpada je veoma loše, te je potrebna njena sanacija.

Obrazovanje. Obrazovanjem u predškolskom uzrastu obuhvaćeno je samo 4 % ove dobne skupine, što je ispod prosjeka Bosne i Hercegovine. Prostorni kapaciteti po učeniku u osnovnim školama (4,9 m²) su iznad pedagoškog standarda (2,3 m² u matičnim i 2,8 m² u područnim školama). U Distriktu su četiri srednje škole sa 11.055 m² ukupnog prostora (učionice, kabineti, zbornice, kancelarije, dvorane). Ekonomski fakultet pohađa oko 1.200 studenata. Dinamika rasta broja studenata je veća od prosjeka Bosne i Hercegovine.

Zdravstveno-socijalna zaštita. Glavni uzroci smrti su tumori i bolesti sistema krvotoka (69 %, 2006). Stanovnici Bosne i Hercegovine, što se odnosi i na Distrikt (2004) provedu prosječno 87 % svog života bez bolesti i onesposobljenosti, odnosno prosječno 9,5 godina provedu u bolesti što je za 2,2 godine više od prosjeka Eur-a skupine (7,3 %). Perinatalni mortalitet u Distriktu (2002-2006) iznosi prosječno 6,99 i neznatno je viša od prosjeka EU, koji iznosi 6,71. U Distriktu (2006) je radilo 2,15 ljekara na 1.000 stanovnika što je za oko 1,5 ljekara manje nego u EU. Od ukupno oko 13 miliona utrošenih za socijalnu zaštitu (2007) na dječiji dodatak je utrošeno 68,10 %, stalnu socijalnu pomoć 9,4 %, jednokratna pomoć penzionerima i ostalim 10,6 %, sva ostala socijalna davanja 11,9 %.

Kultura i sport. Kultura i sport još uvijek nose pretežna nacionalna obilježja. S obzirom da su kultura i sport najefikasnije metode i instrumenti razumijevanja drugog i drugačijeg, to je u budućem vremenu potrebno ih tretirati kao djelatnosti od posebnog društvenog interesa sa jasnom dvostrukom misijom: kao instrument potpune nacionalne i kulturne identifikacije i konstitucije naroda i istovremeno kao prostor interakcije i razumijevanja različitosti i potvrđivanja slobodnog društva.

2. NOVO RAZVOJNO OKRUŽENJE

U vrijeme pretežnog bavljenja poljoprivredom na svijetu se živjelo na približno istovjetan način. Razlikovanja u razvijenosti su poticala iz razlika u prirodnim bogatstvima (voda, šuma, zemlja, klima). Izračunato je da su razlike bile minimalne i da su oko 1750. godine iznosile svega 1:2.

Kratko iza toga zemlje Zapadne Evrope i Sjeverna Amerika kreću na put *prve velike društvene promjene*. Napušta se pretežno bavljenje poljoprivredom i počinju da se ostvaruju pretežna industrijska zaposlenja i izvori dohodaka. Niko nije mogao ni da nasluti koje silne promjene će to donijeti.

Za dva vijeka svijet se iz temelja izmijenio. Umjesto prethodne poljoprivredne ujednačenosti življenja, današnji svijet je dostigao teško pojmljiva razlikovanja. Ogromno je materijalno koncentrisanje u najužem krugu razvijenih uz nesmireno širenje siromaštva na rasprostranjenost karti svijeta do nepodnošljivih granica masovne gladi.

Ponovo, skoro sa istog mjesta, krajem osamdesetih godina prošlog vijeka, počinje *druga velika društvena promjena nazvana globalizacijom*. To je prelaz iz industrijskog u postindustrijsko društvo. To je prelaz sa kvantitativnog na kvalitativan ekonomski rast, prelaz u ekonomiju i društvo vođeno znanjem i inovacijama. To je svijet u kojem se sa današnjeg nacionalno isparcelisanog tržišta prelazi na jedinstveno evropsko i međunarodno tržište. Države se razvlašćuju svojih tradicionalnih ekonomskih funkcija-monetarne i zaštitne (carine i slično). To iz temelja mijenja koncept privrednog razvoja. Nestaje vertikalno upravljanje privredom na kojoj osnovi su se gradili nacionalni izvozno-supstitutivni modeli privrede. Sa vertikalnog prelazi se na horizontalni, izvozni model privrede.

Razvlašćivanjem država od njihovih osnovnih ekonomskih funkcija otvara se snažan *proces reteritorijalizacije privrede*. Sa nacionalnog, težište razvoja se prenosi na region. Globalizacija se pojavljuje kao *proces pojačane lokalizacije*. To iz temelja mijenja izgled budućeg svijeta. Umjesto čvrsto isprepletenih nacionalnih i ekonomski štićenih granica, stvara se svijet otvorenog rasprostranjenog evropskog i svjetskog tržišta na kojem u konkurentskoj utakmici učestvuju regioni i lokalne zajednice, kao osnovni nosioci privrednog i ukupnog razvoja. Umjesto Evrope država pokazuje se Evropa regija, posebno prekograničnih. To je vizija novog svijeta u čijoj izgradnji, pristajanjem na evropsko pridruživanje, i sami učestvujemo.

Lokalizacija mijenja sadržaje konkurencije i pristupe privrednom razvoju. Da bi se uspjelo u oštroj međunarodnoj utakmici nisu više dovoljne pojedinačne konkurentnosti nego konkurentnost lokalne zajednice u cjelini. To bitno mijenja odnose u lokalnoj zajednici. Umjesto dosadašnjeg pojedinačnog međusobnog konkurisanja sada se diže značenje saradnje i međusobnih podsticaja. Mora se zajednički davati da bi se zajednički dobivalo.

Pristup privrednom razvoju doživljava temeljne izmjene. Umjesto ranijeg naglaska na mobilnosti sada se težište prenosi na imobilnost. *Da bi se uspjelo u razvoju lokalna zajednica je dužna da pronađe vlastitu komparativnu prednost, da prepozna svoj odlučujući lokalni razvojni faktor, usredsredi se na njegovo maksimalno korištenje i da na toj osnovi krene u razvoj i konkurentsku međunarodnu utakmicu.* To je stub oko kojeg se okupljaju privredne i sve druge aktivnosti lokalne zajednice. Nova ekonomska racionalizacija je zasnovana na multiplikaciji ukupnih veza i odnosa u lokalnoj zajednici usmjerenih na maksimalno korištenje primarne komparativne prednosti.

Kao što konkurencija ustupa mjesto saradnji u okviru lokalne zajednice to se isto odnosi i na uspostavljanje veza sa drugim lokalnim zajednicama. Tjerane na maksimalnu ekonomsku racionalnost lako je pretpostaviti slojevitost teritorijalnih djelovanja.

Da bi se unaprijedila vlastita konkurentnost lokalna zajednica će nužno stupati u međusobne veze i saradnju sa drugim lokalnim zajednicama po osnovu raznih sektorskih i granskih bavljenja. Stvarat će se slojevite veze i odnosi sa različitim teritorijalnim udaljenostima. To će vodi stvaranju *lokalnih mreža* kao novog izraza prostorno-ekonomskih integrisanja.

U krugu razvijenih kvantitativni izvori bogaćenja su uveliko iscrpljeni te je nužan prelazak na uvećanje ekonomije njihovog korištenja. Prelazi se sa kvantitativnih na odlučujuće kvalitativne faktore privrednog rasta. To je u punoj saglasnosti sa principom održivosti-uvećati materijalno bogatstvo uz uslov daljnjeg nenarušavanja prirode. Napori koje razvijeni u tom pravcu čine su izuzetni. Opšti je pokret ka uvećanju znanja i inovativnosti.

Inovativnost je osnovna riječ koja odjekuje u razvojnim strategijama lokalnih zajednica. Širi se misao *o znanju kao ključnoj činjenici uvećanja bogatstva*. Porast sposobnosti firme, lokalne zajednice, regije, države vezane su za inovacije i prilagođavanje novim okolnostima.. Borba za unapređenje opšte ekonomske konkurentnosti uglavnom se odnosi na *privlačnost lokalne zajednice* na kvalitet života u njoj. Privući najbolji kadar, posebno mlade ljude, omogućit im da tu

trajno ostanu, pružiti im mogućnosti da maksimalno razviju vlastite kreativne sposobnosti, smatra se osnovom uvećanja vlastite konkurentnosti.

Regionalizacija univerziteta je, u središtu ovog ukupnog bavljenja. To je najveća reforma univerziteta koja je na djelu i koja se ikada mogla i zamisliti. Univerzitet više nije samo za to da, u svojoj autonomnosti, pruža dobre obrazovne usluge. Zbog novih razvojnih okolnosti on je primoran da se maksimalno uključi u život sredine u kojoj je smješten, i da sa njom dijeli zajedničku životnu sudbinu. Sa nastave težište se prenosi na istraživanje. U gustoj isprepletanoj mreži saradnje sa mnogim organizacijama i institucijama, usmjerene na uspješnost lokalne zajednice u cjelini, stvara se novi „inovativni milje“ koj vodi rastu „ekonomije znanja“ kao prvog uslova rasta konkurentnosti. Inovacije više nisu pojedinačna otkrića zasnovana na izumima. To je iterativan proces zasnovan na zajedničkom učenju i pronalaženju. Radi se zapravo o „spiralu znanja“ proizišloj iz brojnih pojedinačnih međuticaja, sjedinjenih na pravcu strateških razvojnih djelovanja lokalne zajednice. To je pozitivna eksterna ekonomija zasnovana na lokalizaciji ukupnog razvojnog procesa. „Lokalna zajednica koja uči“ je osnova nove ekonomske teorije razvoja. U tom pravcu mnoge zapadne zemlje su već donijele nove zakone o univerzitetima, kojima su ih, posebno u dijelu njihovog finansiranja, uputile u značajnom dijelu i na lokalne materijalne izvore.

Ostvarenja nekih univerziteta su izvanredni. Napredak u znanju i inovativnosti sigurno će značajno uvećati ionako visoke konkurentske prednosti razvijenih. Na putu razvijanja vlastite regionalizacije, dugom već više od pedeset godina, zapadno-evropske zemlje, u cilju uspješnijeg uključivanja u novo globalističko okruženje ubrazno rade na jačanju pozicije regiona u razvoju. U toku je ubrzan proces prenosa ne malih nadležnosti posebno u razvojnoj i finansijskoj sferi (raspolaganje prirodnim resursima, fiskalna decentralizacija, samostalnost u donošenju razvojnih odluka i uspostavljanju poslovnih veza i slično).

Razlozi ostvarenja širokog otvorenog tržišta kao prvog uslova globalizacije su u njegovoj efikasnosti. Uska, nacionalna tržišta su neefikasna i potrebno ih je zamijeniti rasprostranjenim otvorenim međunarodnim tržištem visoke efikasnosti. Na tom jedinstvenom otvorenom tržištu povećane konkurentnosti treba da podjednako učestvuju i razvijeni i manje razvijeni. To je, za manje razvijene, bitna izmjena istorije u odnosu na istoriju sada razvijenih privreda. Na svom istorijskom putu razvijeni su odgajali svoje privrede na visokim carinskim i drugim oblicima zaštite. Postepeno, kako su privrede narastale rasli su i zahtjevi i potrebe za otvaranjem granica i širenjem tržišta. To je osnova brojnih i raznovrsnih dogovora u krugu razvijenih.

Na strani manje razvijenih uglavnom se nailazilo na ne male carinske i druge zaštite. Sada više tih zaštita nema. *Manje razvijeni su upućeni da ostvaruju konkurentska susretanja sa daleko nadmoćnijim produktivnostima.* To je novo i teško razvojno opterećenje na koje se nailazi i na kojeg nema pouzdanog odgovora. To je mjesto i strepnji i nadanja.

Globalizacija je pojačana konkurentnost ali i *pojačan pritisak na inovativnost, na promjene.* Kako će se ovaj problem razriješiti zavisi od dinamike odnosa ove dvije pojave. Prevlada li pojačana konkurentnost globalizacija će se pretvoriti u novo ekonomsko propadanje manje razvijenih, u ubrzan rast bogatstva na jednoj i rast siromaštva na drugoj strani.

Pokrene li se, pod dodatnim globalističkim pritiskom, uvećanje znanja i inovativnosti, te potrebna institucionalna pomjeranja, svi su izgledi da je globalizacija u stanju da ispolji svoje pozitivne uticaje i na strani manje razvijenih.

Sigurno je da su visoke carinske i druge zaštite, sa produženim vremenom njihovog trajanja, bile osnov usporenog razvoja i nerazvijenosti mnogih zemalja. Mnoge pogrešne odluke i nemoć da se ostvaruje vlastita promjena svoje pokriće su nalazile u zaštiti. Prirodno je da je to ostavljalo zemlju u nerazvijenosti. Mnogi razvojni potencijali su ostajali nedovoljno iskorišteni. Ali tu je upravo rezerva razvoja manje razvijenih. Ukoliko se, pod povećanim globalističkim pritiskom, te poželjne promjene ostvare, stoje sve mogućnosti naglog i uspješnog ubrzanja razvoja.

U početku se to, što je od izuzetnog značaja, odnosi na *dio kvantitativnog rasta* sadržanog u uvećanju stepena korištenja raspoloživih prirodnih resursa, koji su do tada bili nedovoljno iskorišteni. Pokretanjem ovog kvantitativnog uz puno *sadejstvo kvalitativnih razvojnih uticaja*, stoje sve mogućnosti uspješnog savlađivanja povećanog konkurentskog pritiska otvorenog tržišta i uspješnog uključivanja u njega. Naravno, sve ovo pod osnovnim uslovom da se ostvari vlastita poželjna promjena.

Ono što je *karakteristika otvorenog tržišta je da ono djeluje u cjelini i bez ostatka.* Ono se odnosi na sve i nikoga ne ostavlja po strani. Od njega se nije moguće sakriti, umaknuti mu. Nije moguće izvršiti selekciju njegovih pozitivnih a zaustaviti štetne uticaje.

Istovremeno ono djeluje bez ostatka, do kraja. Na njemu se ili opstaje ili nestaje. Nema mjera zaštite koje bi ublažile određene nepovoljne uticaje. *Vlastita razvojna uspješnost je jedina realna mjera zaštite.* Ukoliko se ostvaruje visoka razvojna

racionalnost ostvarivat će se vlastiti razvoj, pobjeđivat će se i bogatiti. Ukoliko se pak u tome ne uspije, past će se u nerazvoj sa realnim izgledima da će neko drugi da ostvari angažovanje neuposlenih i nedovoljno uposlenih faktora proizvodnje. Naravno da je to u stanju da donese veoma ograničen razvojni rezultat koji je daleko ispod onog koji se odnosi na vlastito uspješno razvojno angažovanje. Ukoliko do takvog angažovanja sa strane uopšte dođe. Mnoga iskustva govore da se to uglavnom pretvara u produženo tavanje u siromaštvu.

3. OSNOVNA ZAMISAO

Svojina je osnovna ekonomska ali i društvena institucija. Ekonomski razvoj i nije ništa drugo nego promjena u svojini. Narodi koji nisu u stanju da mijenjaju svojinu nužno ekonomski propadaju. Promjene u svojini su osnova ekonomskih ali i ukupnih društvenih napredovanja. Na promjenama svojine su se zasnivale i odvijale promjene ekonomija i čitavih društvenih sistema, epoha, poredaka.

Prva velika društvena promjena prelaska iz poljoprivrednog u industrijsko društvo, zasnovana je na promjeni svojine. Zapadno-evropske zemlje i Sjeverna Amerika napuštale su dotadašnju sitnosopstveničku i ostvarivale eksternu korporativnu svojinu. *Masovno akcionarstvo* omogućilo je stvaranje ogromnih iznosa kapitala što je pokrenulo silne investicije i industrijski razvoj. To je stvorilo osnovu za razvijanje novih metoda upravljanja i organizovanja. Za prošla više od dva vijeka razvoj i nije ništa drugo nego razvijanje i usavršavanje raznih oblika korporativnog finansiranja i upravljanja privredom. Usavršavana je privatna svojina eksternog akcionarstva da bi se danas sve više pogled okretao prema *suvlasništvu radnika* kao novom svojinskom obliku i novom izvoru ekonomskog rasta. Izgleda da je to novi svojinski oblik na kojem će se zasnivati druga velika društvena promjena prelaska iz industrijskog u ekonomiju i društvo znanja.

Premoć ovog korporativnog oblika svojine pokazuje se u ekonomskoj premoći naroda i zemalja koji su tu promjenu prihvatili i ostvarili. To su razvijeni koji nemierno napreduju.

Ogroman dio čovječanstva nije bio u stanju da prihvati i ostvari ovu svojinsku promjenu i ostao je u nerazvoju podnoseći najrazličitije oblike ne malih patnji, gdje smo i mi. Ostao je u *sitnosopstveničkom i državnom obliku svojine*, čije su ekonomske izdašnosti minimalne. Na suprot ogromnog i raskošnog prirodnog bogatstva, na rasprostranjenim geografskim prostorima, živi se u potpunoj nesrazmjeri sa tim bogatstvom. Prisutan je teško pojmljiv paradoks da je razvoj skoro u potpunoj nesrazmjeri sa raspoloživim prirodnim bogatstvom. Dok razvijen zemlje uglavnom, u vlastitoj prirodnoj oskudici, napreduju u razvoju na drugoj strani raskošne prirodne nadarenosti na rasprostranjenim prostorima nisu u stanju da savladaju svojinska ograničenja i živi se u bijedi i neimaštini. Izgleda da je *dobra svojina najveće prirodno bogatstvo*.

Sve se ovo velikim dijelom odnosi i na Distrikt Brčko BiH i njegov razvoj (što je slučaj i sa širim okruženjem). Raskošno prirodno bogatstvo kvalitetnim poljoprivrendim zemljištem što je *ključna razvojna komparativna prednost*

zarobljeno je neodgovarajućim, istorijski prevaziđenom, sitnosopstveničkom svojinom, koja mu ne dozvoljava moguća ekonomska realizovanja. To je svojina usitnjenog posjeda na kojem prirodno izrasta prirodni oblik proizvodnje sa tradicionalnim selom kao svojim prostornim izrazom. *Tradicionalna svojina nad poljoprivrednim zemljištem sa tradicionalnim oblikom naseljenosti predstavlja osnovu ukupne neracionalnosti ekonomske upotrebe ovog raskošnog prirodnog resursa i osnovno opterećenje razvoja Brčko Distrikta BiH.*

Produktivnost je ovdje manja za oko sto puta od američke i za oko 50-60 puta od evropske poljoprivrede. U Americi jedan koji radi u poljoprivredi proizvede hranu za sto onih koji su izvan poljoprivrede. U Evropi je taj broj 50-60. U Distriktu jedan koji je zaposlen u poljoprivredi teško da je u stanju da proizvede hranu za vlastite potrebe. Ovakva krajnje niska produktivnost u poljoprivredi govori o njenoj skoro *potpunoj nekonkurentnosti. U okolnostima otvorenog međunarodnog tržišta to je realna prijetnja skoro potpunog zaustavljanja vlastite poljoprivredne proizvodnje za tržište.* Jeftini proizvodi iz inostranstva onemogućit će vlastitu proizvodnju.

Zemljište se krajnje neracionalno koristi. Čak je blizu petina (17,5 %) neobrađenih oraničnih površina. Bogatstvo poljoprivrednim zemljištem (34.401 ha) je izuzetno. Po stanovniku ono iznosi 0,45 ha i veće je za preko 2,5 puta od potrebnog minimuma (0,17 ha). Po poljoprivrednom stanovniku poljoprivredne površine čak iznose 1,56 ha.

Raskošno bogatstvo kvalitetnim poljoprivrednim zemljištem osnovna je komparativna razvojna prednost Distrikta. Tu su sadržane mogućnosti ostvarenja uspješnog privrednog razvoja koji je u stanju da podnese pritiske otvorenog tržišta kao i da se uspješno uključi u njega. Kvalitetno zemljište i kvalitetna jeftina radna snaga prednosti su na kojima je moguće razviti moćnu prehrambenu industriju evropskih tržišnih prednosti. To je komparativna prednost sa dugoročnom povoljnom razvojnom perspektivom. Cijene hrane već dugo bilježe najbrži rast sa procjenama ubrzanja tog trenda u budućnosti.

Sve je ovo moguće pod jednim osnovnim i odlučujućim uslovom: *Potrebno je krajnje ubrzano promijeniti svojinu nad zemljom.*

Postojeća sitnosopstvenička svojina nad zemljištem osnovno je ograničenje njegove racionalne ekonomske upotrebe. *Bez promjene svojine nije moguće računati na bilo kakva značajnija ekonomska pomicanja Distrikta.* Na osnovi ovakve skupe, nesigurne i krajnje ograničene poljoprivredne proizvodnje nije moguć razvoj prehrambene industrije, kao prvog uslova ukupnog razvoja.

Da bi se *napredovalo u razvoju nužno je promijeniti ostarjelo (seosko) lice Distrikta*. Potrebno je ubrzano podići nivo urbanizacije ruralnog zaleđa grada Brčko. Umjesto tradicionalnog sela, zasnovanog na prirodnoj poljoprivrednoj proizvodnji, potrebno je planirati i graditi urbane centre primarne industrijske prerade poljoprivrednih ali i ostalih proizvoda (prerada drveta i slično). To su centri novih zaposlenja i novih industrijskih bavljenja. U zaleđu tih naselja širili bi se prostori primarnog poljoprivrednog bavljenja. *Ukoliko se ubrzano promjeni svojina nad zemljištem, i na toj osnovi izgradi moćna prehrambena industrija, Distrikt je u stanju da računa na izuzetna razvojna ubrzanja*.

Prehrambena industrija je razvojni stub oko koga bi se okupile i ostale komplementarne industrijske i ostale djelatnosti. To je i osnova za realizovanje ostalih povoljnosti (saobraćajnih, geografskih i slično).

Ogromna dosadašnja neiskorištenost poljoprivrednog zemljišta pruža mogućnosti *ostvarenja početnog izuzetno uspješnog kvantitativnog privrednog rasta* sadržanog u porastu obrađenosti poljoprivrednih površina, novim zaposlenjima, većem korištenju postojećih proizvodnih kapaciteta i slično.

S obzirom da se nalazi u rasprostranjenom agrarnom okruženju stoje i mogućnosti *ekonomske polarizacije rasprostranjenog okolnog agrarnog područja*, što je novi izvor rasta i bogaćenja. To je dodatna osnova razvoja moćne prehrambene industrije sa svojim širim regionalnim značenjem.

Promjena svojine nad zemljištem, kao prvim uslovom ekonomskog napredovanja Distrikta, ima i svoje šire društveno značenje. Bio bi to vrijedan primjer za ugled koji bi mogao da pomogne u rješavanju ovog, reklo bi se, opšteg razvojnog problema Bosne i Hercegovine.

Uz poljoprivredu i prehrambenu industriju druga značajna komparativna prednost Brčko Distrikta BiH je *u izuzetnim saobraćajnim povoljnostima i nadarenostima*. Tu je sadržan veoma povoljan razvojni potencijal koji nameće silnu potrebu ulaganja zaslužnih misaonih energija kako bi se ove geografske i prirodne pogodnosti pretvorile u veoma izdašan strateški razvojni izlaz. Posebno je važno što je ova saobraćajna funkcija komplementarna sa primarnom razvojnom funkcijom poljoprivrede i prehrambene industrije.

Multimodalnost kao mogućnost ostvarenja izuzetnog razvojnog sinergijskog efekta je osnovno saobraćajno obilježje Brčko Distrikta BiH. To je susret i zajedničko sinergijsko djelovanje drumskog, željezničkog i riječnog saobraćaja što je okolnost na koju se veoma rijetko nailazi i koja sama po sebi nudi izuzetnu

razvojnu izdašnost. To je prostor na kojem se ukrštaju dva važna magistralna putna pravca (istok-zapad i sjever-jug). U neposrednoj blizini je evropski autoput Beograd-Zagreb i autoput Vc. Tu je i željeznička pruga Tuzla-Vinkovci. Poseban je naglasak na plovnosti rijeke Save. Nesmireni trend rasta cijena energenata u budućnosti uvećava značaj ove prirodne saobraćajne nadarenosti. Ovo bi, kako vrijeme odmiče, mogao da bude sve značajniji izvor rasta bogatstva i zaposlenosti. Na osnovi jeftinog riječnog saobraćaja i saobraćajne dostupnosti širom Evrope moguće je za široki okolni prostor ovdje razviti bogatu dodatnu pretovarnu i skladišnu djelatnost. Naravno da je to jedna od osnova razvoja dodatnih komplementarnih industrija kao i brojnih uslužnih djelatnosti (špedicija, osiguranje, turizam, ugostiteljstvo i slično).

Postojeće stanje ne pruža ni približne mogućnosti potpunijeg korištenja ovog izuzetnog razvojnog potencijala. Prije svega to se odnosi na krajnje neodgovarajuće i veoma teško prostorno-urbanističko rješenje. Suprostavljjenosti su takve da to skoro isključuje mogućnost ove vrste bavljenja. Luka je smještena skoro u samom centru grada i grad odvaja od rijeke. Tu su smještene i pretovarne i skladišne djelatnosti a željeznička pruga, da bi se stiglo do Luke, prolazi kroz centralno gradsko tkivo. Do Luke skoro da i nema značajnije saobraćajnice. Magistralni obilazni pravac je na sasvim drugom kraju grada što onemogućava laku drumsku dostupnost. Postojeće prostorno-urbanističko rješenje skoro da je dovelo u nepodnošljivu suprostavljjenost grada Brčko sa svojom veoma izdašnom prirodnom saobraćajnom nadarenosti.

To je teško ali i veoma značajno razvojno pitanje kojim bi u okviru ove Strategije bilo potrebno ostvariti odgovarajući pristup i početi ga temeljito rješavati. Po svojoj ekonomskoj izdašnosti ono to svakako zaslužuje.

Težište problema je u pronalaženju najpovoljnijeg prostorno-urbanističkog rješenja. Potrebno je omogućiti da se na određenom uskom prostoru (u jednoj tački) lako susretu sva tri oblika saobraćaja (riječni, drumski, željeznički) a da to ne predstavlja dugoročnu smetnju prostornom i urbanističkom razvoju grada Brčko. Radi se zapravo o širem shvatanju problema izgradnje Luke Brčko, koja u sebe, pored izgradnje sam luke uključuje i rješavanje pitanja lake željezničke i drumske dostupnosti.

S obzirom na veličinu i izuzetnu rentabilnost ove investicije i, što je posebno važno, porast te rentabilnost kroz vrijeme, bilo bi veoma upitno razmišljati o formiranju javne korporacije kao organizacionog oblika ove investicije. Bilo bi to javno-privatno partnerstvo u kojem bi Brčko Distrikt BiH zadržao 51 % akcionarskog učešća (na osnovi vlasništva nad prirodnim dobrom), dok bi se 49 %

odnosilo na privatne investitore. S obzirom na ogromnu nezaposlenost i radnika i kapitala (sredstava) izgleda da je opravdano razmišljati o mogućnostima ostvarenja ove investicije kao određene vrste, „javnog rada“. To bi doprinijelo ogromnoj zaposlenosti i rada i sredstava. Moguće je da se efektivne isplate vrše u iznosima koji bi bili ispod 50 % dok bi se preostali dio isplaćivao u obliku akcionarskog (dioničkog) uloga. Bilo bi vrijedno u vremenu trajanja ove Strategije potpunije ispitati ove mogućnosti, posebno sa stanovišta prihvatljivosti ove ideje sa strane radnika i preduzetnika da se uključe u ovakvu realizaciju ove investicije.

Važno prirodno bogatstvo su šume. Pretežno je privatno vlasništvo i iznosi 8.410 ha (77 %) dok je u vlasništvu Distrikta 2.463 ha (23 %) sa godišnjim prirastom od 13.000 m².

Drvena industrija je najznačajniji oblik ekonomske upotrebe šuma. Zbog vlasničkog ograničenja Distrikt nema mogućnosti da razvije vlastitu drvenu industriju. Vlasništvo nad šumom od strane Distrikta razdvaja vlasnika od korisnika. To završava u tenderskoj prodaji posječenog drveta drvoprerađivačima. To diže cijenu drveta što smanjuje konkurentnost drvoprerađivača. Zbog nesigurnosti ovakvog snabdijevanja drvoprerađivači se suzdržavaju od značajnijih investicija i osvajanja viših faza prerade.

Da bi se ostvario razvoj drvne industrije potrebno je promijeniti svojinu. Potrebno je formirati akcionarsko društvo u kojem bi Distrikt zadržao učešće u vlasništvu od 51 % a drvoprerađivači (investitori) 49 %. Tada bi se u jednom pravnom licu spojio vlasnik (Distrikt) i korisnik (drvoprerađivači). *Distrikt bi zadržao svoje većinsko vlasništvo, a drvoprerađivači bi dobili šumu na korištenje.* To je povoljna vlasnička i organizaciona osnova za izuzetno brz i uspješan razvoj drvne industrije.

Po svom unutrašnjem sadržaju ova Strategija je zapravo veliki zaokret prema razvoju svojine kao prve pretpostavke ekonomskog i ukupnog društvenog napredovanja. Potrebno je bogato prirodno i drugo bogatstvo osloboditi od pritiska i zarobljenosti dosadašnjim istorijski prevaziđenim svojinskim oblicima, te osvajanjem novih oblika vlasništva uvećati im mogućnosti njihovog ekonomskog realizovanja.

Radi se o naporu da se osvoje svojinski oblici na kojima se već tradicionalno bogate bogati. Uglavnom se to odnosi na napor uvećanja poljoprivrednog posjeda i na razvijanje korporativne svojine najrazličitijih organizacionih oblika. To je nova/stara ideja vlasničkog napredovanja. Nova kod nas a stara na strani razvijenih. Posebna pažnja će se posvetiti razvijanju svojinskih oblika za koje se

vjeruje da su osnova postindustrijskog ekonomskog i društvenog napredovanja. Radi se o internom akcionarstvu odnosno suvlasništvu radnika.

Gledajući u pravcu razvijenih i njihovih ekonomskih uspjeha zasnovanih na korporativnoj svojini, moguće je očekivati, da bi, saglasno promjenama u svojini, s obzirom na izuzetne uspravane razvojne rezerve, buknuo razvoj u Brčko Distriktu BiH kojeg je skoro sada teško i pretpostaviti. U početku bi buknuo kvantitativni rast zasnovan na potpunijem korištenju prije svega krajnje neiskorištenih poljoprivrednih i šumskih zemljišta, ogromnom zapošljavanju neuposlene radne snage, ali i nedovoljno iskorištenih saobraćajnih, industrijskih i drugih potencijala. Kasnije, na osnovi ovog kvantitativnog napredovanja, narastali bi kvalitativni razvojni uticaji.

Istovremenim djelovanjem sa strane *kvalitativnih uticajnih faktora* stekle bi se mogućnosti za ostvarenje dugoročne razvojne uspješnosti. Ove mogućnosti bi se ostvarile osnivanjem univerziteta pretežnog poljoprivrednog i prehrambenog-industrijskog bavljenja. Stekle bi se mogućnosti kvalitativnog razvojnog napredovanja. Njegovo osnivanje i rad *na principima regionalizacije* pruža realne osnove uvećanja „ekonomije znanja“ zasnovane na brojnim istraživanjima i inovacijama koje iz toga izlaze.

Strategija je zasnovana na velikom svojinskom zaokretu kao prvom uslovu ekonomskog i ukupnog društvenog napredovanja. To je zapravo nastojanje da se pojačan globalistički konkurentski pritisak otvorenog tržišta shvati i prihvati kao pritisak na vlastitu pozitivnu promjenu. Globalizacija se tako prihvata kao izazov za ubrzano dizanje vlastite ekonomske racionalnosti zasnovane na promjeni svojine, kao prvom uslovu uspješnog konkurentskog odolijevanja otvorenom tržištu.

Ako se komparativna prednost shvati kao posjedovanje obilnog razvojnog resursa koji ne može da bude ugrožen sa određene udaljenosti onda se to u Brčko Distriktu BiH odnosi prije svega na poljoprivredne i saobraćajne prirodne nadarenosti. To je obilno poljoprivredno zemljište i plovna rijeka Sava na kojim osnovama je moguće stvarati uspješan industrijski i ukupan privredni i društveni razvoj. Radi se o nastojanju da zajednički teče i kvantitativna i kvalitativna faza privrednog rasta. Uporedo sa širokim angažovanjem sada neuposlenih faktora proizvodnje (rad, kapital) potrebno je raditi na razvijanju znanja kao jedinoj garanciji trajnog uspjeha.

U vremenu trajanja Strategije (2008-2017) ukoliko se dostignu i pretežna realizovanja ovih zamisli moguće je očekivati uvećanje bruto društvenog

proizvoda sa sadašnjih oko 600 miliona na oko 1,8 milijardi KM. Broj zaposlenih bi se povećao sa sadašnjih oko 14.000 na oko 25.000 radnika, što bi s obzirom na naše demografske prilike bilo približno stanju pune zaposlenosti. Najvažnije za razvoj su ispravne odluke.

Zbog toga je u Strategiji i prisutan ovoliki oprez u donošenju odluka. Veliki njen dio se odnosi na potrebu ostvarenja određenih istraživanja, izrade studija, ostvarenja javne i stručne rasprave i tek na tim osnovama da se pristupi određenim normativnim regulisanjima.

4. PRINCIPI

4.1. OPŠTI PRINCIPI

Principi su zahtjevi odnosno pravila koja je potrebno ispuniti da bi ciljevi ove Strategije bili usaglašeni sa opštedruštvenim i ukupnim civilizacijskim ciljevima. Zbog toga su oni polazna osnova za izvršenje svih programa i projekata u ovoj Strategiji.

To su principi:

- održivosti
- otvorenosti
- kvaliteta života
- saučestvovanja (participacija)
- različitosti (diverzitet).

Održivosti

Pojam i koncept «održivog razvoja» definisan je na konferenciji UN u Rio 1992. godine. To je zahtjev da se razvoj savremene generacije ostvaruje na način koji neće umanjivati mogućnosti razvoja generacija koje dolaze. To podrazumijeva integrisanje ekonomske, socijalne i ekološke razvojne komponente. Održivost je zapravo međugeneracijski sporazum gdje tate i mame nebi smjeli da svojim razvojem ugrožavaju razvoj svoje djece, unučadi, praunučadi.

Ekološka održivost je zahtjev da se korištenje prirodnih bogatstava (dobara) ostvari na krajnje štedljiv način kojim će se maksimalno smanjiti rizici za zdravlje ljudi.

Ekonomska održivost je zahtjev za rastom inovacija koje će omogućiti, da se uz što manje korištenje prirode obezbijede približno podjednake mogućnosti razvoja, ovoj i generacijama koje dolaze.

Socijalna i društvena održivost odnosi se na cilj socijalne ravnopravnosti uz mogućnost učešća svih socijalnih grupa u političkom i društvenom životu.

Otvorenost

Otvorenost je razvojni princip Evrope bez granica. Pod snažnim globalističkim uticajima Distrikt Brčko BiH može se u budućnosti razvijati samo u svojoj potpunoj otvorenosti. Zapreke slobodi tržišta nisu poželjne i moguće.

Otvorenost, kao princip globalizacije, ima svoja tri oblika ispoljavanja:

- liberalizacija
- standardizacija
- regionalizacija.

To nisu odvojena djelovanja nego jedinstven globalistički proces u svoje tri dimenzije.

Liberalizacija je stanje idealne (oštre) međunarodne konkurencije. Ne postoje prepreke kretanja roba, ljudi i kapitala.

Standardizacija je zahtjev za ispunjenjem svjetskih uslova kvaliteta roba i usluga. Da bi se ekonomski uspijevalo nužno je poštovati standardna pravila kao priliku za uspjeh.

Regionalizacija odnosno lokalizacija, u svom konačnom ishodištu, znači viziju „Evrope regija“. Dosadašnje nacionalne države treba da ustupe mjesto regijama kao nosiocima budućeg razvoja. Posebno se to odnosi na prekogranične regione.

S obzirom da je otvoreno tržište premoć krupnih, javlja se potreba intenziviranja i razvijanja najrazličitijih oblika regionalne saradnje kao uslova za uspjeh.

Saučestovanje i demokratsko usaglašavanje

To je nastojanje da se putem neposrednog učešća građana u svim važnijim pitanjima razvoja Distrikta, koristi cjelokupan kreativni potencijal. To je važan dodatak reprezentativnoj demokratiji. To nije decentralizacija shvaćena kao angažovanje odozgo. To je postupak samoinicijativnog organizovanja građana ostvarenog kroz dijalog između zainteresovanih građana određenog dijela grada, lokalne organizacije, privatne privrede i slično sa predstavnicima Distrikta.

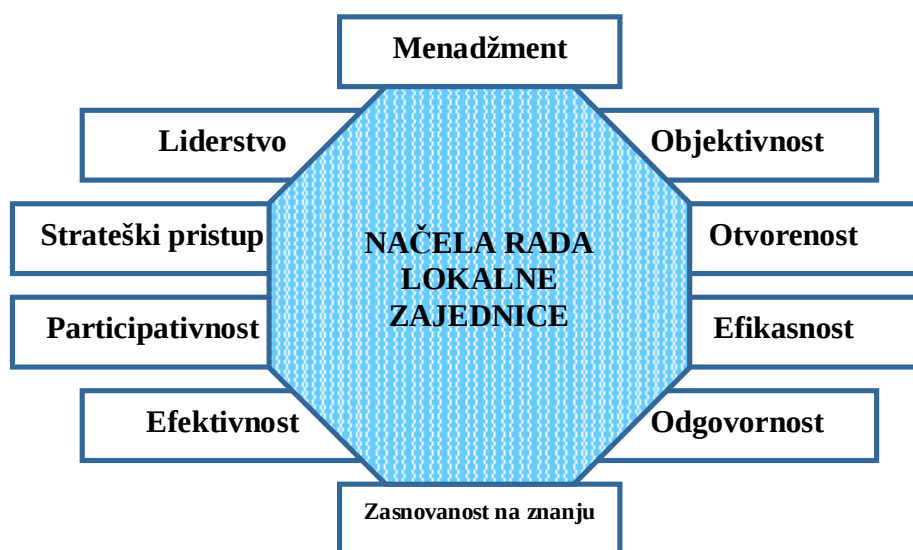
Različitost

Otvorena, i politika okrenuta budućnosti, nužno u sebi sadrži brisanje svih razlika i ograničenja. To je orijentacija na saradnju različitih kultura, religija, političkih opredjeljenja i pogleda na svijet.

Politika poštovanja različitosti je zapravo politika integracije kao osnove uspješnosti budućeg razvoja. Upravljanje razlikama je kamen temeljac i osnovno obilježje kvaliteta politike i uprave Distrikta.

4.2. PRINCIPI LOKALNE ZAJEDNICE

Uspješnost realizacije Strategije se, pored poštovanja opštih, zasniva i na poštovanju i primjeni principa vezanih za rad i funkcionisanje lokalne uprave i samouprave.

U cilju uspješnijeg i potpunijeg realizovanja postavljenih planskih ciljeva Distrikt će razvijati vlastitu *menadžersku* funkciju. Podržavat će se kreativnost pojedinaca i njihove *liderske* (rukovodilačke) sposobnosti. Vršit će dobru procjenu vlastitih resursa i komparativnih razvojnih prednosti i na osnovu njih ostvarivati izbore *strateškog planskog djelovanja*. Uspješno upravljanje promjenama, posebno strateškim moguće je samo ako vlada puna *participativnost* građana ako se radi o opštem konsenzusu o postavljenim ciljevima i neophodnosti njihovog ostvarenja.

U procesu pružanja usluga građanima javni službenici su *objektivni* i odnose se prema svima na istovjetan način bez obzira na pol, starost, nacionalnost, etničku i političku i religijsku pripadnost, na socijalno porijeklo, socijalni status. *Orijentisanost na građanina*, kao korisnika javnih usluga, znači nastojati da se građani učine zadovoljnim. Pravna sigurnost odnosno zakonitost jedan je od principa na kojem se zasniva rad javnih službi.

Rad lokalne uprave je *otvoren*. Građani imaju mogućnost uvida u sve njene procese i aktivnosti u svim institucijama.

Efikasno pružanje usluga građanima znači da se to čini brzo, jeftino i kvalitetno.

Efektivnost je nastojanje da se građanima pruži usluga kakvu očekuju, u obliku u kakvom je žele, u mjestu i vremenu koje im najviše odgovara.

Funkcioneri i javni službenici su odgovorni, čiji se rad prati, procjenjuje i vrednuje svakodnevno.

U društvu koje se zasniva na znanju, kao osnovnom resursu, i rad lokalne uprave je *zasnovan na znanju*. To obavezuje na neprekidnu inovaciju znanja odnosno na neprekidno cjeloživotno obrazovanje javnih službenika.

5. VRIJEDNOSTI

Izrada i ostvarivanje Strategije razvoja Distrikta Brčko BiH zasnovano je i na poštovanju opštih civilizacijskih vrijednosti i opredjeljenja:

- jednakost
- ravnopravnost
- solidarnost.

Jednakost u mogućnostima, *ravnopravnost* u pravima i *solidarnost* kao pomoć siromašnim i nemoćnim.

6. SWOT ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
- Prednosti Brčko Distrikta BiH sadržanih u mogućnostima samostalne izgradnje privrednog i društvenog sistema - Bogatstvo prirodnim resursima i povoljan geografski položaj - Tradicija u privredi - Povoljna infrastrukturna opremljenost grada i okoline - Razvijena mreža institucija i organizacija neophodnih za zadovoljenje društvenih potreba (zdravstvo, kultura, sport)	- Neiskorišten prirodni potencijal - Nizak nivo tehnologije u privredi - Nepostojanje jedinstvene baze podataka za planiranje i praćenje razvoja - Nepostojanje sistema upravljanja životnom sredinom - Nezaposlenost, starenje stanovništva i pad nataliteta - Odnos urbanog i ruralnog nepovoljan - Nedovoljna primarna zdravstvena zaštita u seoskim naseljima

MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
- Tradicija visokog obrazovanja - Široko pojasna umreženost - Osnivanje Univerziteta - Digitalna demokratija - Porast lokalnog povezivanja (posebno prekograničnog) - Prilagođavanje standardima EU - Stalno stručno usavršavanje na konceptu cjeloživotnog učenja	- Politička nestabilnost u zemlji i okruženju - Iseljavanje u inostranstvo - Klimatske promjene i njihov negativan uticaj na poljoprivrednu proizvodnju - Nedostaci u privatizaciji - Negativni efekti djelovanja otvorenog evropskog tržišta - Visok platni deficit - Bespravna izgradnja - Visoke kamatne stope

7. MISIJA I VIZIJA

Misija je propovijedanje novih ideja, odnosno zalaganje da se te ideje ostvare. Razvoj je misija. On je misija zbog toga što je zasnovan na promjeni, na osvajanju novog. Nema uspješnog ekonomskog razvoja bez tehnoloških, organizacionih, svojinskih napredovanja, bez zalaganja da do pozitivne promjene dođe, da se ona ostvari.

Misija ove Strategije je zasnovana na svojinskoj promjeni. Tradicionalni, istorijski prevaziđeni sitnosopstvenički oblik svojine svom težinom je pritisnuo razvoj Distrikta, ne dozvoljavajući mu ni približno korištenje svojih raspoloživih, prije svega prirodnih potencijala. Potrebno je napustiti dosadašnji istorijski prevaziđeni, sitnosopstvenički oblik svojine i ostvariti korporativni, što je osnova bogaćenja bogatih. Takođe potrebno je razvijati korporativne oblike vlasništva i u javnim (komunalnim) preduzećima kao i u dijelu vlasništva Distrikta.

Misija je da se na pojačan globalistički pritisak na promjene odgovori pojačanim vlastitim promjenama.

Vizija je zasnovana na misiji. Što je potpunija misija, odnosno što je potpunija razvojna promjena, to su i opšti ciljevi koji se žele ostvariti izvjesniji.

Vizija je slika iz budućnosti. Slika onakva kakvu bismo željeli da bude za koju smo se opredijelili i za čije ostvarenje ulažemo maksimalne napore. To je zajednički, jedinstven, opšti cilj ili ciljevi koji se nastoje ostvariti.

Saglasno novom razvojnom okruženju osnovni zajednički ciljevi (vizija) koji bi se slijedili u ovoj Strategiji su:

- U oštroj međunarodnoj konkurenciji na otvorenom tržištu lokalnih zajednica, gradova i regija, putem vlastitih komparativnih prednosti u poljoprivredi i saobraćaju ostvariti uspješan industrijski i na toj osnovi ukupan privredni i društveni razvoj
- U bogatoj raznovrsnosti kvalitetne životne sredine omogućiti da mladi ljudi rado dođu u Brčko Distrikt BiH i da u njemu trajno ostanu.
- Poštujući i uzimajući u obzir raznovrsne kulturne, obrazovne, zdravstvene, rekreativne, te posebne socijalne i druge potrebe za nemoćne i hendikepirane, svim stanovnicima pružiti podjednake

moгуćnosti i na toj osnovi ostvariti visok kvalitet života u Brčko Distriktu BiH.

- Grad Brčko sa svojom okolinom čini jedinstvenu cjelinu sa kojom zajednički napreduje.

8. CILJEVI RAZVOJA

Da bi se održala i napredovala u okolnostima otvorenog tržišta lokalna zajednica mora da bude u stanju da razvija *koncepte, kompetencije, veze*. U dijelu *koncepta* mora da bude u mogućnosti da raspolaže poslednjim i najboljim znanjima i idejama. U dijelu *kompetencija* mora da bude sposobna da proizvodi po najvišim standardima kvaliteta, te da to putem uspešnih *veza* plasira u zemlji i inostranstvu.

Polazna teškoća je u obezbeđenju potrebnih investicionih sredstava za nabavku visokih tehnologija za proizvodnju jeftinih i kvalitetnih roba. Ovo je i vrijeme prelaska sa kvantitativnog na kvalitativne faktore ekonomskog rasta i razvoja. Vlastito znanje i inovacije su prvi uslov napretka, za šta su takođe potrebna značajna finansijska sredstva. Istraživanje i ulaganje u ljude su nova investiciona stavka koju donosi budućnost. Potrebna su dinamična institucionalna pomjeranja posebno u dijelu razvijanja novih svojinskih oblika i novih izvora finansiranja.

Da bi se uspelo, Strategija u mnogočemu treba da bude *tačka obrta*. Potrebno je razvijati misao i opredjeljenost ljudi da je, ukoliko se želi uspjeh, u razvoj nužno krenuti na sasvim drugačiji način od dosadašnjeg. *Potrebno je razviti misao o veličini pritiska otvorenog tržišta i promjenama koje je potrebno ostvariti da bi mu se odolilo.*

Ukoliko se u ovoj Strategiji uspiju nametnuti misli da je za uspjeh potrebna radikalna promjena, da uspjeha nema ukoliko se produži po dosadašnjem, sigurno da je moguće dobiti punu saglasnost, podršku građana. Realizujući Strategiju kod građana će rasti osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici, što je ogromna rezerva uspjeha. *Uspjeh je moguć samo ukoliko se na povećan pritisak otvorenog tržišta na promjene odgovori vlastitim promjenama.* Odatle i tolika potreba da ciljevi proizilaze iz lako prepoznatljivih problema, da su jasno definisani i razumljivi širokom krugu građana.

Lako prepoznatljivi problemi su očito: ekonomski, ekološki, socijalni, prostorni i institucionalni što je i podloga definisanja strateških ciljeva kao osnove definisanja operativnih ciljeva, programa i projekata. Imajući u vidu naprijed definisane principe i vrijednosti na kojima se zasniva izrada ove Strategije, te definisano novo razvojno okruženje, osnovnu zamisao i misiju i viziju moguće je definisati u pet strateških ciljeva u okviru ove Strategije:

- S1 Strateški cilj ekonomskog razvoja:
**Poljoprivreda, saobraćaj, prehrambena industrija,
znanje, inovativnost i infrastrukturne pogodnosti**
- S2 Strateški cilj socijalnog razvoja:
**Porast solidarnosti, unapređenja
fizičkog i mentalnog zdravlja stanovništva**
- S3 Strateški cilj ekološkog razvoja:
Zaštita i unapređenje životne sredine
- S4 Strateški cilj prostornog razvoja:
**Raznolikost urbane stukture grada
Brčko uz podsticanje razvoja okoline**
- S5 Strateški cilj institucionalnog razvoja:
Decentralizacija, policentričnost, integrisanje

Potrebno je primjetiti da je razvoj jedinstven te da vlada međusobna isprepletanost ekonomskih, ekoloških, socijalnih i prostornih funkcija. Zbog toga je podjela, posebno pojedinih djelatnosti i njihovo svrstavanje u određene ciljeve, dosta uslovna i ostvarena je na osnovu pretežnosti određene vrste sadržaja.

S1 Strateški cilj ekonomskog razvoja
POLJOPRIVREDA, SAOBRAĆAJ, PREHRAMBENA
INDUSTRIJA, ZNANJE, INOVATIVNOST I
INFRASTRUKTURNE POGODNOSTI

Blago rečeno, stanje privrede u Brčko Distriktu BiH je teško. Ogromna je nezaposlenost. Pola domaćinstava nema zaposlenog, a u drugoj polovici zaposlen je jedan član. Stanovništvo je staro. Koeficijent starosti je 19 % (kritična granica 12 %)². Indeks starenja je dva puta veći (80 %) od kritičnog (40%)³ što govori o perspektivi ubrzanog starenja stanovništva. Za ekonomiju, staro stanovništvo znači uvećanje potrošnje uz umanjeње proizvodnje. Staro stanovništvo više troši nego što doprinosi. Ovolika kumulacija starosti, sa perspektivom povećanja donosi porast pritiska na socijalne i druge fondove. Na drugoj strani staro stanovništvo nije povoljna osnova toliko potrebnog novog znanja i inovativnosti.

Uzimajući u obzir klasifikaciju OECD privreda Distrikta spada u industrije *niskog tehnološkog nivoa*. To je znak njene veoma niske konkurentnosti i razvojne sposobnosti. Platni deficit je izuzetno visok i iznosi 320 miliona KM (2008) što je oko polovice bruto domaćeg proizvoda. Reproductivne sposobnosti privrede su minimalne. Posebna teškoća je što su te sposobnosti najmanje u industriji koja bi trebala da bude nosivi faktor razvoja. Učešće profita, kamata i renti u bruto proizvodnji (2007) kod prerađivačke industrije iznosi 9 % i skoro je tri puta manja (24 %) od prosjeka privrede.

Posebna teškoća je *na strani ocjene kvaliteta privrede*. Industrija je jedina djelatnost sa rastućim prinosima. Zbog toga je ona mjera kvaliteta privrede. Visoko učešće industrije u društvenom proizvodu otvara perspektivu rasta bogatstva u budućnosti. Ukoliko je visoko učešće ili su u prevlasti djelatnosti opadajućih prinosa (poljoprivreda i slično) perspektiva je u pogoršanju ekonomskih prilika u budućnosti i propadanje u siromaštvo.

Privreda Distrikta, po svojoj strukturi, na žalost *nosi sva izrazita obilježja privrede opadajućih prinosa*. Učešće prerađivačke industrije iznosi 8 % (2007) i manje je od učešća poljoprivrede (9 %). Izrazito je visoko učešće uslužnih djelatnosti

² Stanovnici iznad 60 godina prema ukupnom broju stanovnika

³ Stanovnici preko 60 godina u odnosu na stanovnike do 19 godina

(48 %) što jasno govori o sterilizaciji privrednog razvoja. Izrazito visoko učešće trgovine (20 %), javne uprave (17 %), poreza (29 %) jasno govori da se trguje tuđim robama.

Ovako nemoćna privreda stoji pred ogromnim konkurentskim pritiskom otvorenog tržišta kojem je potrebno odoliti. S obzirom da je *poljoprivredno zemljište osnovna komparativna prednost nužno je ubrzano mijenjati svojinu nad zemljištem kao osnovnog ograničenja njegove racionalne upotrebe*. Umjesto kreditnog finansiranja privrede potrebno je razviti najrazličitije oblike akcionarstva (eksternog i internog), javno-privatnog partnerstva i slično.

Plovna rijeka Sava i jeftin riječni saobraćaj koji omogućava dostupnost širom Evrope predstavlja značajan prirodni resurs kojeg je potrebno što potpunije iskoristiti. Potrebno je otkloniti postojeća prostorno-urbanistička i infrastrukturna ograničenja kako bi se multimodalne saobraćajne pogodnosti (drumski, željeznički, riječni saobraćaj) dovele u što potpuniji sklad. Uz to potrebno je pronaći najpovoljnije investiciono rješenje.

Osnivanjem univerziteta prehrambenog usmjerenja i posebno *njegovom regionalizacijom*, stekli bi se uslovi rasta znanja i inovacija. Rasli bi kvalitativni uticaji na razvoj što je osnova dugoročnog uspjeha.

Ovladavanje znanjem i inovativnosti predstavlja osnovu uspjeha na otvorenom globalističkom tržištu oštre konkurentnosti. Potrebno je ići ispred ili bar bitnije ne zaostajati.

Globalizacija nosi u sebi i pojam smanjenja svijeta. To stvara potrebu da se bude u tom svijetu, da se svijet učini dostupnim ali i da se sebe predstavi tom svijetu. Svijet se smanjio zbog napretka informaciono-telekomunikacionih tehnologija. Da bi se uspjelo Brčko Distrikt BiH se treba uključiti u masovno korištenje digitalnih tehnologija.

Komuniciranje je danas jedan od bitnih ekonomskih stimulansa. Pored digitalne važna je i saobraćajna dostupnost. Ona treba da lako dovede brojne posjetioce kao i da omogući lako dopremanje i odpremanje roba. Povoljnosti Brčko Distrikta BiH su u mogućnostima razvoja multimodalnog saobraćaja (drumski, riječni, željeznički). Nalazeći se na dva magistralna putna pravca i u blizini međunarodnih putnih pravaca prisutne su sve saobraćajne pogodnosti za razvoj privrede.

Pored saobraćajne infrastrukture, kao uslova dostupnosti, od posebnog je značaja fizička infrastruktura unutar samog grada, odnosno lokalne zajednice u cjelini.

Privatna bavljenja se ostvaruju na osnovi javnih dobara. Zajedničko uživanje i zajedničko trošenje javnih dobara, kao što su škole, ulice, trgovi, parkovi, voda, kanalizacija, električna energija, grijanje, poslovne zone predstavlja ogromne uštede za ljude i poslovanje. To je upravo ono što ljude i privredu drži na okupu. Javna dobra, predstavljena u raznim oblicima tehničke opremljenosti grada, osnova su viših pojedinačnih ušteda.

To je predmet bavljenja lokalne zajednice, koja u mjeri ostvarenja te vrste pogodnosti vrši snažan uticaj na privredno i ukupno napredovanje, preuzimajući na taj način vodeću ulogu u razvoju. Tim svojim aktivnostima lokalna zajednica okuplja i sintetizuje brojne pojedinačne energije ostvarujući sinergijski razvojni efekat. Zbog toga se upravo i pokazuje da su *uspjesi u privredi uveliko zavisni od aktivnosti lokalne zajednice*.

Odlučujuću ulogu Vlade odnosno administracije za ukupnu razvojnu sudbinu Distrikta stvara potreba neprekidnog dizanja njene efikasnosti i efektivnosti. Efikasnost, da pružene usluge budu najjeftinije, a efektivnost da se pruženim uslugama maksimalno zadovolje potrebe građana odnosno da pružena usluga bude što potpunija. Temeljna izmjena uloge administracije u razvoju, širom otvara i pitanje finansiranja.

Da bi se što potpunije odgovaralo novoj vodećoj ulozi Vlade u razvoju više nisu dovoljna samo budžetska sredstva. Dosadašnje finansiranje javnih potreba nužno je dopuniti novim finansijskim izvorima. Jednim dijelom to je moguće ostvariti većom mobilizacijom nefiskalnih prihoda prije svega prihoda od gradskog građevinskog zemljišta.

Drugi dodatni finansijski izvor se odnosi na sufinansiranje građana za razne komunalne potrebe (fondove), razvijanje eksternog i internog akcionarstva, javno-privatnog partnerstva i slično.

Realizacija strateškog cilja

Strateški cilj S1 će se ostvariti kroz sledeće operativne ciljeve:

- S1: 01:** Okrupnjavanje poljoprivrednog posjeda
- S1: 02:** Osnivanje Univerziteta
- S1: 03:** Zajednica znanja i inovacija
- S1: 04:** Razvoj saobraćajne infrastrukture
- S1: 05:** Razvoj tehničke infrastrukture
- S1: 06:** Uvećati efikasnost i efektivnost administracije Distrikta

S1: 01

Okrupnjavanje poljoprivrednog posjeda

Poljoprivredno zemljište je prvorazredno prirodno dobro jer obezbjeđuje hranu kao uslov održanja života. Još je u devetnaestom vijeku na Zapadu ostvareno rješenje po kojem je prirodno dobro ujedno i javno dobro. Prema tom rješenju prirodna kao javna dobra su predmet stalne društvene brige o njihovoj racionalnoj upotrebi. To se posebno odnosi na poljoprivredno zemljište. Brojnim zakonskim rješenjima se obavezuje vlasnici poljoprivrednog zemljišta na njegovu racionalnu upotrebu.

Krupan posjed i njegovo neprekidno uvećanje je osnova uspješnosti poljoprivrede na Zapadu. Jednim dijelom to se ostvaruje na osnovi korporativne svojine u poljoprivredi i prehrambenoj industriji. U drugom dijelu država svojim zakonima i podsticajnim mjerama podstiče okrupnjavanje posjeda. Uglavnom se podstiču i subvencionišu robni proizvođači.

Zakoni o oporezivanju neobrađenog poljoprivrednog zemljišta, koji imaju svoju dugu tradiciju, snažno podstiču okrupnjavanje poljoprivrednog posjeda. To je u zapadnim zemljama dovelo do veoma krupnog individualnog poljoprivrednog posjeda. U određenom broju zemalja (Slovenija, Austrija, Njemačka, Poljska, Francuska i slično) to se podstiče i Zakonom o nasljeđivanju bilo da je to sastavni dio opšteg zakona o nasljeđivanju ili se donose posebni zakoni o nasljeđivanju poljoprivrednih gazdinstava (Slovenija, Austrija i slično). Rješenja su uglavnom takva da poljoprivredno gazdinstvo nasljeđuje samo onaj koji ostaje da se bavi poljoprivredom dok su ostali nasljednici dužni da mu prodaju svoje nasledne dijelove.

S obzirom na izuzetan sitan posjed u poljoprivredi Brčko Distrikta BiH i snažno ispoljenu tendenciju njegovog bezgraničnog usitnjavanja, čak do nivoa koji je ispod mogućnosti njegovog racionalnog ekonomskog korištenja stoje sve potrebe da se i u okviru ove Strategije pristupi ostvarenju rješenja koja će zaustaviti ovaj negativan trend. Izuzetna potreba pokretanja procesa okrupnjavanja posjeda na jednoj strani, kao i vjerovatan ne mali otpor nameće potrebu postepenosti i opreznosti u rješavanju ovog značajnog problema. S obzirom da i zemlje našeg okruženja a i skoro sve evropske zemlje dosta oštro oporezuju neobrađeno poljoprivredno zemljište teško je naći razloge da se takav zakon ne donese i u Brčko Distrikta BiH. Primjera za ugled ima dovoljno a ostvareni pozitivni rezultati su nesporni.

Sa donošenjem zakona o nasljeđivanju poljoprivrednog gazdinstva stanje je nešto drugačije. Ovdje bi bilo potrebno ispitati na koja gazdinstva bi se taj zakon

odnosio i slično. Vjerovatno bi prije donošenja ovog zakona bilo potrebno ostvariti detaljnija istraživanja.

Prehrambena industrija na Zapadu pribavlja poljoprivredne proizvode ili kupovinom sa krupnog individualnog poljoprivrednog posjeda što garantuje nisku proizvodnu cijenu ili je sama industrija vlasnik krupnog poljoprivrednog posjeda na kojem ostvaruje vlastitu proizvodnju. Naš sitan poljoprivredni posjed sa skupom proizvodnjom nije povoljna osnova razvoja prehrambene industrije. Uz to naša prehrambena industrija uglavnom nema vlastite poljoprivredne površine. Jedna od mogućnosti da i kod nas prehrambena industrija dođe do vlastitih krupnih poljoprivrednih površina je u razvijanju korporativne svojine. Moguće je da vlasnici sitnih parcela, posebno oni koji ne obrađuju svoje poljoprivredno zemljište ulože to zemljište, kao svoj akcionarski (dionički) ulog u određeni prehrambeni industrijski kapacitet. To bi dovelo do ubrzanog razvoja i poljoprivrede i prehrambene industrije što bi dalo mogućnosti da ti akcionari nađu zaposlenje u odnosnom industrijskom kapacitetu, uz istovremenu naplatu dividende po osnovu svog akcionarskog uloga.

Da bi se stimulisao ovaj proces i pomoglo prehrambenoj industriji u savlađivanju početnih teškoća pokretanja proizvodnje moguće je da ove akcije od poljoprivrednog zemljišta budu prioritete. U roku od oko 5 godina Vlada Brčko Distrikta BiH bi garantovala isplatu dividendi. Bilo bi potrebno, u vremenu trajanja ove Strategije, provesti ovu vrstu istraživanja u kojem bi se utvrdile sklonosti kako sa strane vlasnika zemljišta tako i sa strane prehrambene industrije. To bi bila osnova mogućeg normativnog (zakonskog) regulisanja.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S1: O1 će se ostvariti kroz sledeće programe:

- S1: O1: P1** Porez na neobrađeno poljoprivredno zemljište
- S1: O1: P2** Nasleđivanje poljoprivrednog gazdinstva
- S1: O1: P3** Subvencioniranje robnih proizvođača u poljoprivredi
- S1: O1: P4** Ograničenje upravljačkih prava u akcionarskim društvima
- S1: O1: P5** Unapređenje korištenja poljoprivrednog zemljišta
- S1: O1: P6** Intenziviranje stočarske proizvodnje
- S1: O1: P7** Razvoj organske i druge ekološki prihvatljive proizvodnje
- S1: O1: P8** Očuvanje životne sredine u poljoprivredi
- S1: O1: P9** Unapređenje korištenja i očuvanja genetičkih resursa u poljoprivredi
- S1: O1: P10** Razvoj finansijskih izvora za sektor poljoprivrede
- S1: O1: P11** Poboljšanje genetske osnove kod životinja

S1: O2

Osnivanje Univerziteta

Univerzitet, u novim globalističkim uslovima lokalizacije razvoja, središna je institucija na polju ostvarenja kvalitetnog privrednog razvoja. Njegovom regionalizacijom, načinom finansiranja i načinom rada, on je sudbinski vezan za lokalnu zajednicu i život u njoj. Težište je na razvojnim istraživanjima lokalnih problema, prije svega razvoja privrede. Univerzitet je, *prema konceptu njegove regionalizacije*, institucija koja okuplja i kreira. On uvećava znanje i inovaciju prije svega na pravcu osnovnog strateškog djelovanja lokalne zajednice.

Kako je poljoprivreda i prehrambena industrija osnovna komparativna prednost i osnovni strateški pravac razvoja prirodno je da univerzitet, kojeg je potrebno osnovati, bude tog osnovnog usmjerenja.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S1: O2 će se ostvariti kroz sledeće programe:

S1: O2: P1 Osnivanje Univerziteta

S1: 03

Zajednica znanja i inovativnosti

U okolnostima globalne konkurentnosti najuspješniji način pozitivnog djelovanja je maksimalno uključenje u tu konkurentnost. Vitalnost se izražava na znanju, inovativnosti, umreženosti i različitosti. Zbog toga uspješno upravljanje procesom razvoja prati ove potrebe stanovnika i privrede i nastoji ih se zadovoljiti.

Širokopojasna infrastruktura je ključna činjenica za privredu ali i za stanovnike. Ostvaruje se globalna povezanost domaćinstava, škola, preduzeća i institucija, odnosno ostvaruje se globalna umreženost. Pod ovim uticajem mijenja se lokacijski kvalitet Distrikta, raste njegova svakovrsna dostupnost. Približavaju se tržišta a stanovnicima se nude do tada neviđene mogućnosti svakovrsnog obrazovanja i informisanja. Ovo je posebno privlačno za mlade. Globalna umreženost umanjuje značenje lokacije što motiviše mlade da ostanu u Brčkom i zalažu se za njegov razvoj.

Ukoliko se želi uspjeti u globalnom okruženju ovo je jedan od veoma važnih programa. Posebna pogodnost je što bi se on mogao da izvede na osnovu javno-privatnog partnerstva, pružajući materijalnu podršku domaćinstvima i

preduzećima, institucijama. Istovremeno, pokrenuti pregovore sa nosiocima telekomunikacijske djelatnosti o modelu ove realizacije kao i njihovoj materijalnoj podršci programu.

Informacione i komunikacione mogućnosti predstavljaju objektivnu osnovu za porast demokratije. Mogući su uticaji građana na formiranje politike i programa rada Skupštine i Vlade Distrikta. Građani bi mogli da sami glasaju za pojedine odluke, da vrše kontrolu svojih izabranih predstavnika i slično. Odnos vlasti i građana bi se ovim bitno promijenila. Vlast bi uveliko bila stavljena pod kontrolu javnosti. Pružiti mogućnosti građanima da sami definišu određena pitanja značajna za razvoj Distrikta i da za njih glasaju početna je osnova ostvarenja procesa inovativnosti odnosno stvaranja Distrikta kao zajednice znanja.

S obzirom da u novim globalističkim uslovima težište nije na pojedinačnoj konkurentnosti nego na konkurentnosti lokalne zajednice u cjelini javlja se potreba da lokalna zajednica preuzme ulogu svog globalističkog predstavljanja i komuniciranja putem izgradnje vlastitog sajta-portala grada i Brčko Distrikta BiH.

Prije svega se to odnosi na predstavljanje privrede. Pojedinačna mala preduzeća nisu u stanju da to uspješno ostvare. Ali tu su i lokacijske pogodnosti grada i Distrikta, resursi, kultura, prijateljska opredjeljenost i slično.

Potražiti najkreativnije, najtalentovanije, obezbjediti im prolaz za široka i slobodna, bezgranična djelovanja prije svega kroz saopštavanje svojih misli, ideja, projekata. Potrebno im je pružiti punu ničim sputanu slobodu ostvarenja vlastitih formulacija.

Ali, lokalna zajednica mora svojim organizovanim pozivima na rješavanje određenih pitanja da se obraća svojim najkreativnijim pojedincima. Znanje je u pojedinicima. Samo su pojedinci u stanju da misle te je potrebno pronaći institucionalne mogućnosti i stimulanse da se to znanje pretvori u zajedničko javno dobro. To je osnova rasta „socijalnog kapitala“, „ekonomskog znanja“, „aktive lokalne zajednice“ koja joj je, kao kvalitativan faktor razvoja, u ovim novim uslovima toliko potrebna. Pri tome, treba znati da je veoma mali broj nadarenih, mislećih ljudi što diže osjetljivost ovih institucionalnih rješenja.

Za finansiranje brojnih zadataka koji proizilaze iz ove Strategije kao i brojnih razvojnih potreba u cjelini, nisu dovoljna samo budžetska sredstva. Potrebno je uporno tražiti i iznalaziti nove oblike i nove izvore finansiranja. Osnivanje posebne institucije- Fond za razvoj najbolji je način da se taj problem riješi.

Definisanje ovog programa odnosi se na prijedlog da se stalno drži otvorenim „konkurs ideja za razvoj Distrikta“ za sve ljude i institucije u Distriktu ali i širom svijeta, znajući da će se te ideje vrednovati i materijalno obešteti. Bilo bi potrebno obezbjediti sredstva za ove namjene a Savjet za razvoj Agencije za razvoj bi moglo da bude tijelo za vrednovanje i materijalno obeštećenje učesnika. Za značajnije ideje i odluke bi mogla da donese Skupština Distrikta.

Globalizacija je pritisak na inovativnost a institucionalizacija je osnov inovativnosti. Tako izlazi da je globalizacija zapravo pritisak na institucionalnost. Da bi se uvećalo znanje i inovacija potrebna su neprekidna institucionalna stimulisanja. Potrebno je širiti institucionalni okvir za podsticanje novih misli i ideja. Institucije su mjesta napajanja privrede i društva u cjelini.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S1: O3 će se ostvariti kroz sledeće programe:

- S1: O3: P1** Globalna umreženost
- S1: O3: P2** Digitalna demokratija
- S1: O3: P3** Portal Distrikta
- S1: O3: P4** Otvoren konkurs ideja
- S1: O3: P5** Fond za razvoj

S1: O4

Razvoj saobraćajne infrastrukture

Saobraćajni položaj i saobraćajne mogućnosti Brčko Distrikta BiH su veoma povoljne. Blizina međunarodnih puteva Beograd-Zagreb i autoputa Vc, dva magistralna putna pravca koja prolaze kroz Distrikt M18 sjever-jug i M14.1 istok-zapad, dva regionalna puta R460 i R458, željeznička pruga Vinkovci-Tuzla, te plovna rijeka Sava sa lukom daju mogućnosti razvijanja multimodalnog saobraćaja, što je veoma povoljno za razvoj privrede. Pružaju se mogućnosti za izgradnju regionalnog robno-transportnog centra visokog kapaciteta.

Problemi su u dotrajalosti ove saobraćajne infrastrukture te su potrebni značajni zahvati modernizacije i rekonstrukcije. Potrebna je rekonstrukcija magistralnih i regionalnih saobraćajnica, posebno u dijelu ispravljanja oštih krivina. Izrazita je potreba rješenja daljinskog saobraćaja kroz grad.

Potrebna je kompletna rekonstrukcija i modernizacija željeznice. Pruge su neelektrificirane, maksimalna dozvoljena brzina je 50 km/h, pružne komunikacije su nedovoljno povezane u regiji i šire. Često se čuju i konstatacije o marginalnoj

uloži željeznice u transportu, što otvara pitanje cjelishodnosti rekonstrukcije i modernizacije.

Posebna teškoća je sa mrežom industrijskih kolosjeka koji povezuju Luku i industrijske zone u gradu. Problem je sa istovarnim depoom koji se nalazi skoro u samom centru grada.

Jeftin vodeni saobraćaj u vremenu rasta cijena energije može da bude od velikog značaja za ekonomski razvoj Distrikta. Loše pristupne željezničke i drumske komunikacije, tehnički loše i kapacitetom nedovoljna pretovarna mehanizacija, nedovoljan skladišni prostor, te kratak plovni period rijeke Save značajna su ograničenja koja ne dozvoljavaju da se ovaj prirodni potencijal dovoljno ekonomski iskoristi.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S1: O4 će se realizovati kroz sledeće programe:

S1: O4: P1 Razvoj drumskog saobraćaja

S1: O4: P2 Razvoj željezničkog saobraćaja

S1: O4: P3 Rekonstrukcija ili izmještanje Luke i pročišćavanje korita rijeke Save

S1: O5

Razvoj tehničke infrastrukture

Snabdijevanje kvalitetnom električnom energijom, obezbjeđenje dovoljne količine vode, odvođenje otpadnih voda, toplovodna mreža i kvalitetan telekomunikacioni sistem osnovni je uslov i prva pretpostavka obezbjeđenja kvalitetnog života i rada u određenoj lokalnoj zajednici. To je ujedno i prvi uslov razvoja privrede.

Pojedine trafostanice i kablovske mreže su blizu granica kapaciteta što je tehničko ograničenje u napajanju pojedinih dijelova Distrikta električnom energijom. Povećana je prosječna starost objekata i opreme. Modernizacijom i revitalizacijom elektrodistributivne mreže i objekata povećat će se pouzdanost u snabdijevanju električnom energijom.

Pitanje snabdijevanja stanovništva kvalitetnom vodom jedno je od gorućih pitanja. Potrebno je nastaviti radove na izgradnji fabrike vode.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S1: O5 će se realizovati kroz sledeće programe:

S1: O5: P1 Povećanje pouzdanosti u snabdijevanju električnom energijom

- S1: O5: P2** Izgradnja kapaciteta za snabdijevanje vodom
- S1: O5: P3** Izgradnja sistema za zbrinjavanje otpadnih i oborinskih voda
- S1: O5: P4** Izgradnja gradske toplane
- S1: O5: P5** Gasifikacija grada Brčko

S1: O6

Uvećati efikasnost i efektivnost administracije Distrikta

Nova odlučujuća uloga Vlade Distrikta u razvoju zahtijeva ostvarenje pune efikasnosti i efektivnosti administracije. Na jednoj strani to se odnosi na potrebu brzih, jeftinih i potpunih usluga građanima i privredi. Na drugoj strani otvara se problem iznalaženja dodatnih finansijskih izvora za finansiranje proširenih uloga Vlade Distrikta u razvoju.

Potrebno je razvijati modele zahvatanja gradske rente, sufinansiranja građana određenih infrastrukturnih objekata i djelatnosti. Jednim dijelom to se odnosi na javno-privatno partnerstvo a drugim na masovno suvlasništvo građana putem akcionarstva. Tu je i finansiranje putem raspisivanja zajma.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S1: O6 se realizuje putem sledećih programa:

- S1: O6: P1** Upravljanje razvojem
- S1: O6: P2** Novi izvori finansiranja investicija

S2 Strateški cilj socijalnog razvoja
PORAST SOLIDARNOSTI I UNAPREĐENJE
FIZIČKOG I MENTALNOG ZDRAVLJA STANOVNIŠTVA

Zdravstveni sistem Brčko Distrikta je jedan od najvažnijih segmenata društvenog života na kojeg će se obratiti posebna pažnja. Postojeća Strategija razvoja zdravstva je ključni dokument koji će usmjeriti proces formiranja javnih zdravstvenih ustanova. Kroz taj proces će biti implementirana porodična medicina u skladu sa strategijom u BiH, te će bolnica kroz rekonstrukciju, izgradnju novog porodišta i novu politiku zapošljavanja, specijalizacija i subspecijalizacija dostići nivo regionalne zdravstvene ustanove koja će biti konkurentna na tržištu zdravstvenih ustanova.

Socijalni razvoj je u neposrednoj zavisnosti od ekonomskog i ekološkog okruženja. Poštovanje principa održivosti i zadovoljenja visokih ekoloških standarda svakako da doprinose porastu kvaliteta života u gradu i Distriktu. Socijalni razvoj je vezan i za opremljenost javnim službama u oblasti socijalnih, zdravstvenih, obrazovnih, kulturnih i sportskih usluga i aktivnosti.

Posebna je ekonomska vezanost. Mogućnosti rada i zapošljavanja jedna je od ključnih činjenica socijalnog položaja i posebno vertikalnog socijalnog pomicanja. Otežane prilike u ekonomiji doprinose veoma teškom i složenom socijalnom stanju. Krajnje niska zaposlenost doprinosi visokoj socijalnoj raslojenosti i ugroženosti stanovništva. Najmanje polovina građana pripada osjetljivim ili ugroženim grupama stanovnika.

Posebna teškoća je i u činjenici da je društvena solidarnost, u ovakvim dosta teškim socijalnim prilikama, veoma nerazvijena. Ranija država se povukla iz svog područja djelovanja a teško je reći da je lokalna zajednica razvila vlastita uspješna socijalna djelovanja. Određena minimalna pažnja se poklanja samo krajnje ugroženim socijalnim slojevima (socijalne pomoći i slično) dok ogromne i veoma važne socijalne grupacije ostaju izvan potrebne, i po svemu, zaslužene društvene pažnje. To se posebno odnosi na mlade kao izuzetnu važnu socijalnu grupaciju. Mladi su nosioci inovativnog društvenog, ekonomskog i svakog drugog napredovanja. Zbog toga je od izuzetnog značaja pružiti im mogućnosti i na osnovi solidarnosti da uspješno otpočnu svoj, posebno, porodični život. Druga velika socijalna grupa kojoj se ne posvećuje dovoljno pažnje, su stari. Biološko produženje života pruža mogućnosti da velika grupa stanovništva, i u

svojim poznim godinama posjeduje značajnije radne i kreativne sposobnosti, koja rezerva nije dovoljno iskorištena u razvoju. Potrebno je razviti potpunije misli o mogućnostima radnog i društvenog angažovanja starih. Ovo posebno imajući u vidu narastanje ovog dijela populacije na jednoj i rast oskudnosti socijalnih fondova na drugoj strani. Razvijanje ideja o potpunijem radnom i društvenom angažovanju starih pored toga što bi to doprinijelo porastu kvaliteta njihovog života moglo bi da donese i značajne uštede u socijalnim izdacima.

Istovremeno i paralelno djelovanje javnog i privatnog sektora u socijalnoj sferi donosi posebne vrste problema. To su uveliko odvojeni, nezavisni i međusobno nepovezani podsystemi socijalnog djelovanja. Prirodno, to završava u nedovoljnosti ukupne javne kontrole. U jednom dijelu to je pokriveno neprikosnovenim statusom zaštite djelatnosti od posebnog interesa, a u drugom se radi o pogrešnom razumijevanju statusa „tržišne pozicije“ koja pruža mogućnosti da se djeluje izvan javne kontrole i uspostavljenih normi za obavljanje pojedinih usluga. To nosi ogroman rizik ostvarenja izuzetne neefikasnosti, te da se i pored ogromnih sredstava koja su ovdje angažovana ostvari socijalni nerazvoj umjesto razvoja.

Osnovni uslov konkurentnosti javnog i privatnog sektora u socijalnoj sferi očito je u ujednačavanju zakonskih i institucionalnih pozicija, normi i standarda, i visokoj društvenoj kontroli, da se ti zakonski zahtjevi ostvaruju. Nužno je iznaći kriterije i mehanizme mjerenja, opšte društvene efikasnosti kao prvog uslova konkurentnosti i stvaranja visokih zahtjeva kvaliteta u sferi socijalnog razvoja. Bez toga prisutne su ogromne prijetnje i rizici opšteg srozavanja u nerazvoj. Jer kvalitetno obrazovanje, nauka, zdravstvo, kultura i slično osnovni su oslonci dugoročnog uspješnog razvoja.

Realizacija strateškog cilja

Strateški cilj S2 će se ostvariti kroz sledeće operative ciljeve:

- S2: 01:** Poboljšanje zdravstvene i socijalne zaštite građana
- S2: 02:** Ujednačavanje mogućnosti i porasta kvaliteta obrazovanja
- S2: 03:** Porast solidarnosti u zadovoljenju potreba siromašnih, nemoćnih i hendikepiranih
- S2: 04:** Podrška opštim i lokalnim kulturnim vrijednostima i opedjeljenjima
- S2: 05:** Solidarna stambena izgradnja
- S2: 06:** Širenje masovnog i zdravstveno-rekreacionog sporta

S2: 01

Poboljšanje zdravstvene i socijalne zaštite građana

Odmah iza potrebe za stanom stoji ljudska potreba za zaštitom i očuvanjem zdravlja. Izgradnja i održavanje efikasnog i lakodostupnog sistema zdravstvene zaštite građanima jedna je od izuzetno važnih funkcija lokalne zajednice. Mreža apoteka, ambulant, mobilnih medicinskih ekipa, dom zdravlja i bolnica treba da bude takva da je podjednako dostupna svim građanima i da se zadovolje sve vrste medicinske potrebe.

Porast učešća starih uz smanjenje učešća mladih donosi bitne izmjene u zdravstvenoj zaštiti stanovništva. Umjesto porodijskih rastu potrebe za izgradnjom bolničkih kapaciteta za stare. Promjene u porodici donose novo opterećenje za zdravstvene izdatke. Sve je više samačkih starih domaćinstava ili dvočlanih starih domaćinstava. Naglo se smanjuje broj članova domaćinstava koji su u stanju da preuzmu njegu nemoćnih ili bolesnih. To zahtjeva uvećanje broja zaposlenih za kućnu njegu bolesnika. Uvećanje učešća starih nosi u sebi porast broja onih kojima je potrebna medicinska pomoć. Da li krenuti:

- u masovnijem izgradnji bolničkih kapaciteta ili
- obezbijediti uspješne mobilne medicinske ekipe uz zadržavanje bolesnih u njihovim stanovima sve dok je to moguće.

To je jedno od pitanja planiranja javne zdravstvene zaštite koje stoji otvoreno. Nisu u pitanju samo bolesni. Potrebno je razviti razne službe za brigu o starim sa ciljem da u svom stanu ostanu sve dok je to moguće. Bilo bi potrebno razviti gustu mrežu za zadovoljenje potreba starih osoba i njihovu njegu. Pitanje starih, nagli porast njihovog broja te smanjenje broja članova domaćinstava za brigu o starima, jedan je od najtežih problema zdravstvene zaštite stanovništva Distrikta.

Značajan broj starih nema dovoljnih materijalnih mogućnosti za pokriće potrebnih troškova vlastite zdravstvene zaštite. Zbog visoke nezaposlenosti mnogi osiguranici su ostvarili samo dio potrebnog radnog staža. Time se produžava vrijeme zdravstvene zaštite uz istovremeno smanjenje uplata u fond zdravstva. Imajući sve ovo u vidu pitanje preventivnog djelovanja dobiva potreban značaj. Ono počinje sa planiranjem grada. Obezbeđivanje dugih staza za šetnju i rekreaciju, vožnja bicikla i slično, aktivnosti su koje su u stanju da doprinesu dizanju zdravstvenog stanja stanovništva i da se ostvari značajna ušteda materijalnih sredstava.

U tom cilju bilo bi od izuzetnog značaja da se u urbanističkom planu Brčko, sa svojim društvenim i rekreativnim sadržajima potpuno izađe na rijeku Savu, kao neprocjenjiv prirodni dar ovog grada. Duge šetnje uz rijeku, biciklizam, sportski sadržaji i slično mogli bi da doprinesu poboljšanju zdravlja velikog broja građana

grada Brčko. To bi ujedno bila i jedna njegova značajna turistička atrakcija koja bi privlačila brojne posjetioce.

Izgradnja mreže savjetodavnih i centara za smanjenje rizika od bolesti predstavlja osnovu organizovane prevencije u medicini. U tom cilju ambulate mogu da odigraju značajnu ulogu. Bilo bi potrebno omogućiti stacionarno zadržavanje onih koji su u nekim manjim i prolaznim zdravstvenim teškoćama, a kojima je pomoć hitno potrebna. To bi značajno umanjilo zdravstveni rizik i doprinijelo sigurnosti zdravstvene zaštite.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S2: O1 će se realizovati putem sledećih programa:

S2: O1: P1 Rekonstrukcija bolnice i izgradnja novog porodilišta

S2: O1: P2 Uvećanje dostupnosti primarne zdravstvene zaštite

S2: O1: P3 Unapređenje zdravstvenih ustanova

S2: O1: P4 Unapređenje postojećih i širenje novih javnih gradskih prostora

S2: 02

Ujednačavanje mogućnosti i porast kvaliteta obrazovanja

Kvantitativno posmatrano Brčko Distrikt BiH raspolaže izuzetnim mogućnostima obrazovanja. Potpun je obuhvat djece osnovnoškolskim obrazovanjem. Raspoloživi prostorni kapaciteti su peko dva puta veći (4,96 m²/učeniku) od potreba po pedagoškom standardu (2,3 m²/učeniku). Prostorni kapaciteti četiri srednje škole su uglavnom zadovoljavajući. Univerzitetsko i postuniverzitetsko obrazovanje je omogućeno na Ekonomskom fakultetu.

Širom je otvoreno pitanje „ekonomije obrazovanja“. Ogromna sredstva koja se ovdje ulažu i ogromna energija koja se troši ne pokazuje se u prirastu društvenog proizvoda Distrikta. Dizanje kvaliteta obrazovanja ključno je pitanje kojem je nužno pokloniti potrebnu pažnju. To se odnosi:

- na strukturu i
- na nivo potrebnih znanja.

U Brčko Distriktu BiH, kao i u okruženju ne postoji razvijena linija stručnog obrazovanja, što je vidljiva karakteristika obrazovnih sistema razvijenih. Ovdje je prisutno samo univerzitetsko visoko obrazovanje za razliku od razvijenih gdje pored univerzitetskog postoji više i visoko stručno obrazovanje. S obzirom na vlastite kompetencije možda bi bila vrijedna nastojanja Distrikta za potpunijom

reformom svog obrazovanja upravo u pravcu jačanja njegove stručne komponente. Potrebno je uložiti napore usaglašavanja srednjoškolskih obrazovnih profila sa potrebama privrede i administracije Distrikta. To bi bio početni korak reforme obrazovanja. Teško je reći da je struktura učenika u srednjim školama u nekom značajnijem skladu sa razvojnim potrebama Distrikta.

Posebno pitanje je nivo potrebnih znanja koje bi učenici i studenti morali da steknu. Skoro da ne postoji kontrola nivoa stečenih znanja učenika i studenata, odnosno skoro da ne postoji kontrola rada škola. Ukoliko bi se u završnim razredima osnovnih i srednjih škola obavio test znanja i to javno objavilo sigurno je da bi to pokrenulo energiju u pravcu takmičenja i opšteg rasta kvaliteta obrazovanja. Posebno ako bi rezultat znanja pojedine škole imao i svoje materijalne stimulacije.

S obzirom na izuzetan značaj znanja, kao presudnog razvojnog resursa, nužno je raditi na temeljnoj reformi školstva. Produženje tradicionalnim putem teško da će donijeti povoljan razvojni rezultat. Jedan od pravaca reforme je:

- utvrđivanje nivoa znanja učenika za svaki razred i
- utvrđivanje tog nivoa znanja putem objektivnog testa.

Umjesto sadašnjeg skoro automatskog prelaska iz razreda u razred tada bi se, kao kod razvijenih, učenik zadržavao u prethodnom razredu sve dok ne obezbijedi potreban nivo znanja za prelazak u naredni. Ukoliko bi se to povezalo sa materijalnim stimulacijama moglo bi da doprinese bitnom porastu kvaliteta obrazovanja. Vrijedni i nadareni učenici bi stekli mogućnosti za ubrzano završavanje škole.

Posebna potreba u reformi obrazovanja je odstranjivanje bilo kakvih socijalnih uticaja na mogućnosti obrazovanja. Siromaštvo ne bi smjelo da bude uzrok nemogućnosti obrazovanja svih nivoa. Nužno je formirati namjenske fondove za pomoć siromašnim uspješnim učenicima i studentima koje bi ih materijalno izjednačile sa ostalima. To je solidarnost samo po svom spoljnom pojavnom izrazu. U suštini je to najbolji način ulaganja u razvoj Distrikta. Da bi se obrazovanje potpunije vezalo sa potrebama Distrikta potrebno je pri Agenciji za razvoj otvoriti „centar za obrazovanje i inovacije“. Lokalni akteri, bilo iz privrede ili administracije bi ovdje saopštavali svoje potrebe za obrazovnim profilima i istraživanjima a sa druge strane predstavnicima univerziteta i srednjih škola bi bila pružena mogućnost da ponude usluge obrazovanja i inovatorstva. Ono što je važno je uspostavljanje neposrednog kontakta istraživača odnosno učesnika u obrazovanju sa partnerima. To je značajna osnova ostvarenja „ekonomije znanja“ u Distriktu.

Realizacija operativnog cilja

Realizacija operativnog cilja S2: O2 biće ostvarena kroz programe:

S2: O2: P1 Povećanje obuhvata djece u predškolskim ustanovama

S2: O2: P2 Potpuni obuhvat, dostupnost i ujednačenje uslova i kvaliteta obrazovanja

S2: O2: P3 Centar za obrazovanje i inovacije

S2: O2: P4 Obrazovanje nezaposlenih

S2: O2: P5 Zapošljavanje pripravnika

S2: O3

Porast solidarnosti u zadovoljavanju potreba siromašnih, nemoćnih, hendikepiranih

Solidarnost je jedna od temeljnih civilizacijskih vrijednosti. To nije samo humana briga za druge, čovjekoljublje, razumjevanje za siromašne i nemoćne. Solidarnost je daleko više od toga. To je nastojanje da se svima učini život radosnijim i ljepšim. Onima koji su pod bilo kojim prirodnim (hendikepirani, nemoćni) ili društvenim ograničenjem (siromašni) potrebno je pomoći da se što potpunije uključe u društvo, da budu i da se osjećaju kao dio ljudske zajednice.

Potrebno je učiniti sve da se osjećaju korisnim članovima društva, da se saglasno svojim mogućnostima, angažuju u radu. Da im se smanjenjem prepreka omogući što lakše kretanje, da im se svi javni prostori učine što dostupnijim. Da se pomogne njihov boravak u javnim prostorima.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S2: O3 će se ostvariti kroz sledeće programe.

S2: O3: P1 Radionice za hendikepirane

S2: O3: P2 Podrška i partnerska saradnja sa organizacijama civilnog društva

S2: O4

Podrška opštim i lokalnim kulturnim vrijednostima i opredjeljenjima

Kultura je izraz duše. Ona je predstavljanje sebe drugome u svom najljepšem obliku. Zbog toga je kultura toliko oplemenjujuća i toliko prijemčiva za svakoga. Ništa tako rado ne dopire do drugoga kao kulturna poruka drugoga, drugačijeg. Raznolikost je posebna vrijednost i posebno traganje u kulturi. Ljudi su spremni da pređu i velike udaljenosti da bi vidjeli i doživjeli kulturu drugoga. Kultura je po

svom samo prvom pojavnom obliku lokalna, nacionalna, regionalna dok je po svom konačnom sadržaju i poruci uvijek humana, internacionalna, opštjeljudska vrijednost. Zbog toga i tolika potreba uporednog njegovanja i lokalnih i opštih vrijednosti u kulturi.

S obzirom na nacionalnu i kulturnu raznolikost Brčko Distrikt BiH ima sve uslove i svu silnu potrebu da njeguje ove kulturne različitosti kao svoju posebnu kulturnu vrijednost. Različitost kao osnova uvećanja ukupne kulturne vrijednosti.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S2: O4 će se ostvariti kroz sledeći program.

S2: O4: P1 Opšte i lokalne kulturne vrijednosti i opredjeljenja

S2: O5

Solidarna stambena izgradnja

Stan je jedna od primarnih ljudskih potreba zajedno kao što je to ishrana, zaposlenje i zaštita zdravlja. Stan nije samo skrovište nego prvi uslov razvoja ličnosti. To je prostor za odmor kao prvog uslova zaštite zdravlja. Ali to je uslov potrebne socijalizacije, obrazovanja, uspješnijeg uključivanja u društvo. Neriješeno stambeno pitanje za društvo znači gubitak ogromnog razvojnog potencijala sadržanih u oplemenjivanju i uvećanju ljudskih energija. Neriješeno stambeno pitanje onemogućava čovjeka da ni približno ostvari sve svoje sposobnosti.

S obzirom da je stan izuzetna visoka vrijednost mnogi nisu u stanju da u toku svog ukupnog radnog vijeka dođu do njega ili ga stiču u poznim godinama, nakon što su pretrpili tolike patnje i ograničenja vlastitog razvoja što naravno predstavlja gubitak za društvo. Odatle i tolika potreba društvenog angažovanja u rješavanju stambenog pitanja. Pored socijalne grupe koja zbog svog siromaštva ili hendikepiranosti nije u stanju da sama sebi obezbijedi stan bez pomoći društva tu su i socijalne grupacije, koje je iz razloga potpunijeg podsticaja razvoja, potrebno pomoći u obezbjeđivanju stanja. To su:

- mladi, obrazovani pojedinci koje žele da stupe u brak
- porodice sa malom djecom
- stručnjaci za čijim profilima postoji izuzetna potreba⁴.

Solidarna stambena izgradnja je zasnovana na razvijanju raznih oblika u oblasti stanovanja i stanogradnje. U oblasti stanovanja otvara se potreba da Distrikt

⁴ Potrebno je izraditi posebnu Strategiju za mlade.

raspolaže određenim brojem stanova za zbrinjavanje socijalno nezbrinutih. To je razvijanje kategorije socijalnog i stanovanja za siromašne i hendikepirane koji nisu u bilo kakvoj mogućnosti da dođu do stana.

U dijelu subvencioniranja stambene izgradnje javlja se potreba definisanja podsticaja sa strane kreditne, zemljišne, komunalne politike, javno-privatnog partnerstva, privatne izgradnje stanova i slično.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S2: O5 će se ostvariti kroz sledeće programe.

S2: O5: P1 Socijalno stanovanje

S2: O5: P2 Solidarna stambena izgradnja za mlade

S2: O6

Širenje masovnog i zdravstveno-rekreativnog sporta

Masovnost sporta je vezana za školu. Potrebno je od škola stvoriti centralne sportsko-rekreativne institucije i za učenike i za roditelje. Značajan dio investicija za sport i rekreaciju potrebno je usmjeriti na školski sport. Pored školskog potrebno je, putem donošenja Zakona o sportu, definisati i podsticaje za amatersko ali i profesionalno bavljenje sportom. U dijelu zdravstveno-rekreativnog sporta potrebno je u gradu stvoriti mogućnosti za duge šetnje, vožnju bicikla i slično, zelenim površinama koje su međusobno bezbjedno povezane. Posebna vrijednost je „izlazak“ na Savu i mogućnost dugih šetnji i trčanja njenom obalom.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S2: O6 će se realizovati kroz sledeće programe.

S2: O6: P1 Školski, amaterski i profesionalni sport

S2: O6: P2 Prostori za rekreaciju

S3 Strateški cilj ekološkog razvoja **ZAŠTITA I UNAPREĐENJE ŽIVOTNE SREDINE**

Princip održivosti zahtijeva uravnoteženje ekonomskog, ekološkog i socijalnog razvoja. Potrebno je ostvarivati socijalno i ekonomsko napredovanje uz zadržavanje prirodne sredine na postojećem nivou ili je čak i unaprediti. Potrebno je čuvati zemlju, vodu, vazduh od zagađenja. Ostvarivati zaštitu od zemljotresa, poplava, klizišta. Održivost u okviru grada znači nastojanje da se uspostavi ravnoteža između prirodnih resursa i urbanih funkcija grada. To je nastojanje da se zahtjev za očuvanje životne sredine uspostavi kao kriterij namjene zemljišta bilo za privredne, komunalne, saobraćajne, stambene namjene.

Osnovni faktor unapređenja životne sredine u gradu odnosi se na porast zelenih površina. Zelene površine u gradu poboljšavaju mikroklimu, filtriraju štetne materije u vazduhu, povećavaju vlažnost, izravnanju temperature. To su prostori u kojima se uživa u slobodnom vremenu, ostvaruju socijalni kontakti, odmara od gradske buke iz okruženja i slično. Zbog toga su zelene površine u gradovima jedan od izuzetno važnih činitelja kvaliteta života. Čak kod nekih, i velegradova Evrope, zelene površine zauzimaju blizu 50 % ukupne površine grada. Da bi se upravljalo zaštitom životne sredine potrebna su:

- stalna mjerenja kvaliteta: vazduha, vode, zemljišta, nivoa buke
- efikasna zaštita izvorišta vodosnabdijevanja
- razvoj privrede i saobraćaja planirati u ekološkom skladu sa stanovanjem, rekreacijom i zaštićenim dobrima
- smanjiti rizik od hemijskih udesa bilo u proizvodnim procesima ili skladištenjem opasnih materija i njihovog prevoza.

Realizacija strateškog cilja

Strateški cilj S3 biće ostvaren kroz sledeće operativne ciljeve:

- S3: O1:** Uspostavljanje sistema za osmatranje kvaliteta vazduha, vode, šume, zemljišta i nivoa buke
- S3: O2:** Zbrinjavanje komunalnog i industrijskog otpada
- S3: O3:** Smanjenje rizika od nastanka udesa
- S3: O4:** Ozelenjavanje i rekonstrukcija centralnih gradskih zelenih površina i parkova i povezivanje sa rubnim prigradskim kompleksima zelenila
- S3: O5:** Povećanje stepena zaštite od poplava

S3: O1

Uspostavljanje sistema za osmatranje kvaliteta vazduha, vode, zemljišta i nivoa buke

Potrebno je pristupiti sistematskom mjerenju i analizu materija koje zagađuju životnu sredinu, sa procjenom njihovog uticaja na zdravlje ljudi. U tom cilju uspostaviti mrežu mjernih mjesta kako bi se mjerili uticaji i osnovnih i specifičnih zagađivača.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S3: O1 će se ostvariti kroz program:

S3: O1: P1 Mjerenje stepena zagađenosti životne sredine

S3: O1: P2 Provođenje šumsko uzgojnih radova i zaštita šuma

S3: O2

Zbrinjavanje komunalnog i industrijskog otpada

Postojeća deponija je u upotrebi oko 30 godina i jedan je od vrućih ekoloških tačaka. Na deponiji ne postoji upravljanje nastalim deponijskim gasovima i iscjednim vodama kao ni sistematsko osmatranje bilo kog mogućeg uticaja zagađenja. Deponija nije ograđena niti postoji izgrađena putna infrastruktura. Potrebno je sagledati mogućnosti izmještanja deponije kako bi grad dobio izuzetno vrijedan prostor.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S3: O2 će se realizovati kroz programe:

S3: O2: P1 Deponija komunalnog i industrijskog otpada

S3: O3

Smanjenje rizika od nastanka udesa

Na području Brčko Distrikta BiH postoje industrijska postrojenja koja koriste, skladište ili proizvode opasne materije. To nosi visok stepen rizika za zdravlje ljudi i životnu sredinu. Uz ove prijetnje dolaze i sa strane saobraćaja.

Hemijski udesi se najčešće dešavaju tokom transporta opasnih materija, koji se obavlja drumskim, željezničkim ili riječnim saobraćajem. Svi oblici saobraćaja su prisutni u Distriktu. Posebna opasnost dolazi sa strane drumskog saobraćaja.

Magistralni pravac M14.1 (Lončari-Bijeljina) prolazi kroz sam centar grada kojim putem se vrši i prevoz opasnih materija što nosi visok rizik za živote ljudi i životnu sredinu. Svakako da će se ovaj rizik smanjiti izgradnjom gradske obilaznice.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S2: O3 će se ostvariti kroz programe

S3: O3: P1 Izrada katastra rizičnih postrojenja

S3: O3: P2 Utvrđivanje mjera bezbjednosti transporta opasnih materija kroz grad

S3: O4

Ozelenjavanje i rekonstrukcija centralnih gradskih zelenih površina i parkova i povezivanje sa rubnim prigradskim kompleksima zelenila

Zelene površine su najbolji način unapređenja životne sredine u gradovima i najpotpuniji doprinos poboljšanju kvaliteta života ljudi u njemu. Obim površina samo je jedan od pokazatelja kvaliteta životne sredine. Od posebne važnosti je njihova prostorna struktura u gradu. One treba da se rasprostiru cijelom površinom grada, posebno u zonama stanovanja.

Drugi važan princip ozelenjavanja grada je da gradski park bude bezbjedno povezan sa rubnim prigradskim kompleksom zelenila kao i izlaskom na Savu.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S3: O4 će se ostvariti kroz programe:

S3: O4: P1 Ozelenjavanje gradskih zelenih površina

S3: O4: P2 Rekonstrukcija gradskih zelenih površina

S3: O4: P3 Veza gradskog parka sa rubnim zelenim površinama

S3: O5

Povećanje stepena zaštite od poplava

Suštinski problem ovoga područja su pojave visokih poplavnih voda i to: spoljne vode (vode rijeke Save), brdske vode (sa planina Majevice i Trebava) i vlastite vode (oborinske, podvirne i podzemne). Sa stanovišta hidrografije, područje Brčko Distrikta BiH se može podijeliti na tri oblasti, koje zajedno čine cjelinu definisanu kao Hidromelioracioni sistem i to:

- § Sliv rijeka Tinje-Brke, u centralno-zapadnom dijelu;
- § Objeda, na sjeveru i
- § Lukavca, na istoku Brčko Distrikta BiH.

Jedino je hidromelioracioni sistem Objeda detaljno razrađen i pronađena su rješenja za aktuelne probleme vezane za poplave. Kod ostala dva hidromelioraciona sistema situacija nije u potpunosti riješena i neophodno je uraditi projekte i predložena rješenja realizovati u praksi.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S3: O5 će se ostvariti kroz programe:

S3: O5: P1 Regulacija vodotoka

S3: O5: P2 Rekonstrukcija i izgradnja zaštitnih nasipa

S4 Strateški cilj prostornog razvoja
RAZNOLIKOST PROSTORNE STRUKTURE
UZ PODSTICANJE RAZVOJA OKOLINE

Sve što se događa, događa se u prostoru i vremenu. Prostor i vrijeme su dvije osnovne dimenzije svakog događanja. Ekonomski, socijalni, ekološki i svaki drugi razvoj u ovoj Strategiji imaju i svoju nužnu prostornu dimenziju. Prostorni razvoj nije puka posljedica, rezultat ukupnog razvoja. Prostor nije mjesto na kojeg se „lijepe“ rezultati ekonomskog i drugog razvoja. To nije samo fizička slika promjena nastalih u vremenu. S obzirom da je prostor osnovna dimenzija svakog događanja on je izuzetno značajan *aktivan* faktor. Obraćajući se prostoru kao aktivnom faktoru, odnosno ostvarujući poželjne planske promjene u njemu, moguće je ostvariti izuzetne razvojne doprinose ukupnom razvoju. Istovremeno, ukoliko se zanemare pozitivni prostorni i planski uticaji sasvim je realno da se pojave značajna razvojna ograničenja.

Maksimalan razvojni rezultat je moguć samo u slučaju obostranog i granskog (vremenskog) i prostornog povoljnog stimulisanja. Aktiviranjem prostorne komponente moguće je doprinijeti uvećanju razvojnog rezultata ove Strategije.

U jednom dijelu prostorna dimenzija Strategije se ispoljava u samom gradu Brčko, njegovoj fizičkoj strukturi. Da li su se kroz fizičku urbanu strukturu grada uspjeli aktivirati svi prirodni, historijski, kulturni potencijali i raspoloživosti grada? Koliko urbana struktura zadovoljava želje i potrebe građana? U kojoj mjeri je izgrađen urbani identitet grada odnosno u kojoj mjeri građani imaju osjećaj pripadnosti gradu?

Treba znati da građani i posjetioци ne uočavaju grad kao takav u njegovoj cjelini. Oni u njemu prepoznaju pojedinačne vrijednosti i preko tog pojedinačnog grade i nose sliku cjeline. Za posjetioce je to silueta grada, njegovi osnovni simboli. Za građane je pripadnost svom „kvartu“ dijelu grada u kojem stanuje, istovremeno usmjeravajući pogled prema javnim prostorima kao zajedničkom dobru. Kvalitet života u gradu i pripadnost gradu je uveliko zavisna od ispunjenja ova dva zahtjeva. Fizička struktura grada mora da u sebi nosi raznolikost koja omogućava ljudima da ostvare pripadnost (identitet) svom dijelu grada a putem zajedničkih prostora i simbola, njegovoj cjelovitosti. To je bitna dimenzija kvaliteta života

koja treba da bude zadovoljena procesom urbanog planiranja. To jasno ukazuje na potrebu potpunijeg učešća građana u prostornom (strukturnom) oblikovanju grada.

Drugi dio prostornog razvoja, sadržanog u ovoj Strategiji, je odnos grada i njegovog ruralnog okruženja. Hoće li se grad razvijati na račun svog ruralnog okruženja? Hoće li grad industrijski i društveno napredovati uz zadržavanje ruralnog okruženja na bavljenju tradicionalnom individualnom, uglavnom naturalnom, poljoprivredom ili će se krenuti na put potpunijeg međusobnog integrisanja u razvoju?

Pun razvoj je moguće ostvariti samo na osnovi potpunijeg razvojnog integrisanja grada i okoline. Grad Brčko i okolina ili će se zajedno razvijati ili će zajedno propadati. Pune pozitivne promjene u gradu Brčko su moguće i poželjne samo u mjeri pozitivnih razvojnih promjena u njegovoj okolini. Da bi se ostvario pun ukupan razvoj nužno je ubrzanje razvoja urbane strukture šireg prostora Distrikta. Mijenjajući sebe u razvoju, grad Brčko mora da mijenja i razvoj svoje ruralne okoline. Put razvoja je jedinstven.

Potrebno je u širem ruralnom prostoru definisati razvojne centre i pružiti im podršku u pravcu razvoja neagrarnih aktivnosti⁵. Na toj osnovi, kroz vrijeme, stvorila bi se mreža urbanih centara na prostoru Distrikta sa gradom Brčkom kao svojim glavnim ishodištem. To bi mijenjalo strukturu ekonomskog bavljenja i socijalne strukture u cjelini. Umjesto sadašnje jednolične slike bavljenja tradicionalnom poljoprivredom novi (sekundarni) razvojni centri bi bili mjesta primarne industrijske prerade poljoprivrednih proizvoda i drugih neagrarnih bavljenjima. Postepeno, bi to vodilo demografskim (urbanim) koncentracijama. Popuštao bi pritisak na zemlju što bi vodilo okrupnjavanju poljoprivrednog posjeda i napretku produktivnosti u poljoprivredi. Rast industrijske prerade poljoprivrednih proizvoda donosio bi rast bogatstva, čime bi se smanjivale razlike u razvijenosti u odnosu na grad Brčko. Ovakvim prostornim i ekonomskim integrisanjem unapredio bi se razvoj Distrikta u cjelini.

Pored razloga doprinosa razvoju, opredjeljenje na izgradnju sekundarnih urbanih centara u punom je skladu i potreba ostvarenja načela održivosti. Zahtjev zaštite i očuvanja prirode upućuje na potrebu *zabrane širenja gradnje kroz prostor*, posebno gradnje uz put, na kvalitetnim poljoprivrednim površinama. Potrebno je zabraniti širenje građevinske linije postojećih sela. Posebno je potrebno zabraniti gradnju na novim slobodnim prostorima izvan postojećih naselja. Potrebno je

⁵ Prostorni plan vrši podjelu naselja u IV stepena: centar prvog stepena; grad Brčko, centri drugog stepena: Krepšić, Brka, Maoča, Gornji Rahić, Boderište, Bijela, Brezovo polje, centri trećeg stepena: Boće i Omerbegovača, centri četvrtog stepena: ostalih 40 naselja.

primjetiti da gradnja uz put ili na granici seoskih naselja potiče uglavnom od neagrarnih stanovnika u tim naseljima. Pružanjem podrške izgradnji sekundarnih razvojnih centara ovi graditelji bi dobili svoje poželjne lokacijske izlaze (sekundarni centri), što bi olakšalo provođenje mjera zabrane.

Da bi se uspjelo u urbanoj policentričnosti, odnosno integrisanom prostornom i ekonomskom razvoju Distrikta u cjelini, nužno je doći do cijene smještanja (lokacije). Razlog sadašnjeg ogromnog razvojnog debalansa grada i okoline je upravo u nedostatku cijene smještanja pojedinih djelatnosti. Ne postoji kriterij selekcije u prostornom razmještanju pojedinih, prije svega, privrednih djelatnosti. Grad Brčko se pojavljuje kao jedino mjesto povoljnih smještanja svih neagrarnih djelatnosti, što ograničava razvoj okoline. Prostorni razvoj se zasniva na smještaju odnosno cijeni smještanja. Visoke razlike u troškovima smještaja pojedinih, prije svega privrednih djelatnosti, prirodno je da dovede do razlika u njihovom prostornom rasporedu. *Naplatom punog iznosa troškova za pojedinačna smještanja ostvario bi se optimalan prostorni raspored aktivnosti.* Radi se zapravo o procesu prostornog i granskog integrisanja kao prvog uslova uspješnosti razvoja.

S obzirom da visoke razlike u troškovima smještanja veoma različito pogađaju pojedine privredne djelatnosti stvorila bi se visoka elastičnost kretanja kroz prostor. Prestalo bi se sa dosadašnjom praksom koncentracije najrazličitijih aktivnosti u grad Brčko uz istovremeno razvojno pustošenje okoline, što je opšta slika razvoja na ovim širim prostorima. Što grad više razvojno napreduje to okolina više razvojno nazaduje. Relativne razlike u razvijenosti se povećavaju.

Naplatom punih troškova za pojedinačna smještanja najefikasnije bi se upravljalo prostornim razvojem. Visoke razlike u smještanju u pojedina naselja djelovale bi kao kriterij selekcije u pojedinačnim smještanjima. Saglasno visini troškova, pojedine djelatnosti bi pronalazile naselje za vlastito optimalno smještanje. Kako troškovi smještanja rastu sa veličinom grada ovo je osnova za snažnu podršku razvoju sekundarnih razvojnih centara. Brojne, prije svega privredne djelatnosti, nebi bile u mogućnosti da podnesu visoke troškove smještanja u grad Brčko nego bi se kretale prema sekundarnim razvojnim centrima u okolini. Optimalno alociranje aktivnosti kroz prostor osnova je ogromnih materijalnih ušteda. To je i osnova porasta kvalitativnih uticajnih faktora u razvoju, što se posebno odnosi na grad Brčko.

Cio problem ostvarenja cijene smještanja se odnosi na istraživanje i utvrđivanje visine rente u gradu Brčko i ostalim sekundarnim razvojnim centrima. Visoke razlike u cijeni gradskog građevinskog zemljišta zapravo su razlike u visini rente. Zbog neriješenog pitanja gradske rente koristi od ovoga ostvaruju vlasnici

gradskog građevinskog zemljišta. Visoki iznosi nezarađenih dohodaka, osnova su uvećanja socijalnih razlika. Siromaše građani i sam Distrikt a bogate se pojedinci. I što Distrikt više investira u grad Brčko cijena zemljišta je u porastu. Distrikt svojim razvojnim aktivnostima uvećava iznose gradske rente koje prisvajaju pojedinci. To je problem kojeg je u ovoj Strategiji potrebno riješiti. *Potrebno je da Distrikt koji stvara rentu, da je i prisvaja.* To bi bio snažan doprinos smanjenju socijalnih razlika ali prije svega to bi bio moćan instrument upravljanja razvojem u cjelini. Troškovi smještanja bi naglo pali uz ostvarene visoke selektivnosti i prostorne elastičnosti u prostornom razmještanju privrednih i drugih aktivnosti.

Distrikt bi, na drugoj strani, na osnovu prisvajanja rente ostvario ogromne iznose finansijskih sredstava kojima bi bio u stanju da snažno stimuliše vlastiti privredni razvoj.

Realizacija strateškog cilja

Strateški cilj S4 će se ostvariti kroz sledeće operativne ciljeve:

S4: O1: Različitost grada

S4: O2: „Izlazak“ na Savu

S4: O3: Zakon o gradskoj renti

S4: O1

Različitost grada

Osnovni oslonci uspjeha u ovom društvu masovnih informacija i komunikacija su: znanje, inovativnost, umreženost, različitost. Da bi se uspjelo mora se biti različit, drugačiji od drugih. Potrebno je privući i zadržati pažnju što se odnosi i na gradove. Potrebno je graditi identitet, različitost grada Brčko da bi se u njega dolazilo i pojačano mu pripadalo. Različitost, pripadnost, identitet ima svoje dvije dimenzije. Jedna se odnosi na prolaznike, posjetioce, radoznale, a druga na same stanovnike grada. Za prvu grupu važna je silueta i brend grada.

Šta je silueta grada Brčko? Šta je upadljivo kada se ulazi u grad Brčko, što posjetilac obavezno treba da vidi, šta je na razglednici? Jesu li to krovovi, grad na rijeci Savi ili nešto drugo? Da li silueta grada postoji ili je potrebno graditi je? Šta je brend grada Brčko? Koja je osnovna asocijacija kada se pomene to ime? Pariz je grad mode, Sarajevo je Olimpijski grad, Mostar je Neretva i skokovi sa mosta, Gradačac sajam šljive i susreti književnika. Potrebno je i u okviru ove Strategije otpočeti sa aktivnostima izgradnje brenda grada Brčko. Nekada je to bila trgovina šljivama.

Različitošć grada koja treba da doprinese porastu kvaliteta života građana i da ojaća njihovu pripadnost gradu odnosi se na unutrašnju fizičku strukturu grada, javne prostore i zaštićene zone i objekte.

U unutrašnjoj fizičkoj strukturi grada upadljivo mjesto pripada *dugim pješačkim stazama kroz grad*. Uglavnom su to mirni, ugodni, bezbijeđni pravci na kojima je visoka izmjenjivost vrijeeđnih gradskih sadržaja. To je linija ugodna za pješačenje (obale rijeka, zelene površine, mirne ulice) lake dostupnosti zonama masovne zaposlenosti, kulturnim, obrazovnim i drugim sadržajima i parkovskim površinama, parkiralištima i slično. To je linija socijalnih kontakata, susreta, rekreacije, što diže kvalitet života i pojačava pripadnost gradu.

Drugi dio fizičke strukture grada se odnosi na prepoznatljivost, identitet i pripadnost pojeeđnim njegovim dijelovima koja nose posebne i prepoznatljive nazive. Pripadnost gradu građani velikim dijelom ostvaruju preko pripadnosti svojoj primarnoj naseljskoj zajednici u kojoj su socijalni kontakti najmasovnije. Pojačanje tog identiteta pojačava i identitet grada u cjelini. Zbog toga se javlja silna potreba za gradnjom urbane različitosti i vlastite pojedinačne izražajnosti. Mogućnost da se to ostvari je u ostvarenju veoma bliskog kontakta planera sa građanima i iz tog izvora crpljenje ideja za uređenje tog dijela grada.

Ulice, trgovi, slobodni prostori su važna mjesta na kojima se zadovoljava osnovna potreba stanovnika grada za integracijom i komunikacijom. To su uglavnom „pješačke zone“ kao *zajeeđničko javno dobro* svih građana. To je jedno od bitnih obilježja svakog grada i njegove kulture. To je prostor po kojem se i na kojem se prepoznaje prošlo ali i sadašnje vrijeme, osnovne mogućnosti i opređjeljenosti. Identitet grada se velikim dijelom ostvaruje upravo preko ovih njegovih javnih prostora. Zbog toga se javlja potreba da se i u okviru ove Strategije, ovom pitanju posveti posebna pažnja.

Da bi se očuvale prirodne, istorijske, graditeljske i urbanističke vrijeeđnosti grada, odnosno da bi se ostvarila ta vrsta njegovog identiteta nužne su mjere zaštite. Potrebno je štitići određene prostore kao „zaštitne zone“ ali i pojedinačne vrijeeđne arhitektonske, istorijske objekta. Nakon sastavljanja katastra tih kulturnih vrijeeđnosti potrebno je ostvariti njihovu internet prezentaciju.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S4: O1 će se ostvariti kroz sleeeće programe:

S4: O1: P1 Silueta grada

S4: O1: P2 Brend grada

S4: O1: P3 Studija urbane strukture grada

S4: O1: P4 Studija javnih prostora
S4: O1: P5 Zaštićene zone i objekti

S4: O2
„Izlazak“ na Savu

Sava je izuzetna prirodna nadarenost koja svojom mnogostranom bogatom izdašnosti pruža mogućnosti dizanja kvaliteta brojnih urbanih i razvojnih funkcija grada i Distrikta u cjelini. Jeftin vodni put sa mogućnostima dostizanja dalekih evropskih udaljenosti samo je dio njenih ekonomskih izdašnosti. Njen puni uticaj se odnosi na mogućnost dizanja ukupnog kvaliteta života u gradu, što je osnova privlačenja i ostajanja kvalitetnog kadra kao prve pretpostavke razvoja.

Od značaja su mogućnosti razvoja i turističke, rekreativne i sportske funkcije što bi moglo da, pored građana grada, privuče i značajan broj posjetilaca. Da bi se to postiglo potrebno je ostvariti odgovarajuće urbanističko-prostorno rješenje. Umjesto sadašnje skoro potpune odvojenosti potrebno je povoljnim planskim rješenjima da grad Brčko ostvari „izlazak“ na Savu. Duga i lako dostupna pješačka, biciklistička staza sa sportskim i turističkim sadržajima mogla bi uveliko da izmjeni sliku grada i da se snažno doprinese njegovom razvoju.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S4: O2 će se ostvariti kroz sledeći program.

S4: O2: P1 Urbanistička i ekonomska studija
„Izlazak grada Brčko na Savu“

S4: O3
Zakon o gradskoj renti

Nalogom supervizora od 01.03.2006. godine stavljen je van snage:

- Zakon Socijalističke Republike BiH o građevinskom zemljištu
- drugi stav člana 60. Zakona o prostornom uređenju Brčko Distrikta
- Odluka gradonačelnika o naknadama za uređenje građevinskog zemljišta

Razlog za ukidanje je mišljenje supervizora po kojem su „ekonomski efekti poreza kakav je ovaj, pogubni za privredu kao što privreda Brčko Distrikta time što destimuliše zakonitu gradnju“. Supervizor ujedno daje „preporuku da Skupština

ozbiljno razmotri usvajanje zakona kojim se nalaže vid oporezivanja nekretnina u skladu sa onim koji se može naći drugdje u Evropi“.

Sigurno je da je posotjeći način naplate rente „u potpunosti zastareo“ te da je potrebno ostvariti naplate gradske rente koje su saglasnosti sa ostvarenjima u krugu razvijenih. Gradska renta je ekonomska činjenica. To je osnovni razvojni i finansijski oslonac gradova širom Evrope. Ono što je potrebno i na šta se u nalogu supervizora upozorava je ostvarenje odgovarajuće naplate.

Ono što je u našim zakonima i odlukama nepoznato je sam pojam rente. Nepoznato je ko rentu stvara i kome po tom prirodnom pravu ona pripada. Nepoznati su iznosi rente. *Nepoznat je ukupan iznos (vrijednost) rente u gradu Brčko.* Nepoznat je iznos rente u gradu po pojedinim lokacijama. Nepoznat je instrument zahvatanja rente u gradu.

Zbog svih tih nepoznavanja kao i činjenice da Distrikt ne vrši naplatu rente i ako ona u stvarnosti postoji javlja se potreba izrade studije rente i normativnog (zakonskog) regulisanja rente. Studija rente treba da usaglasi utvrđivanje i naplatu rente prema zemljama EU.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S4: O4 će se ostvariti kroz sledeće programe:

S4: O3: P1 Studija gradske rente

S4: O3: P2 Realizacija Zakona o renti

**S5 Strateški cilj institucionalnog razvoja
DECENTRALIZACIJA, POLICENTRIČNOST,
INTEGRACIJA**

Ako globalizacija znači povećan pritisak na inovacije onda se taj pritisak ustvari odnosi na institucionalni sistem. Osnov inovacija je u promjenama institucionalnog sistema. Sposobnost društva da se mijenja saglasno potrebama koje stižu iz okruženja ogleda se u promjenama institucionalnog okvira. To je najteža faza prilagođavanja promjenama. Potrebna je silna volja i energija da se to ostvari. Prijetnje zaostajanja su u usporenosti (inertnosti) promjena institucionalnog sistema.

Institucionalni sistem je mjesto gdje se hrani i napaja ukupan razvoj, svi društveni akteri. S obzirom na odlučujuću razvojnu ulogu Vlade Distrikta, od izuzetnog su značaja institucionalna pomjeranja. Osnovni demokratski oslonac je na neposrednoj demokratiji i lokalnoj samoupravi. To je i put promjena u administraciji. Da bi se zadovoljio princip efektivnosti da se građanima pruži usluga kakvu očekuju, u obliku u kakvom je žele i u mjestu i vremenu koje im najviše odgovara javlja se potreba da građani neke od svojih potreba mogu da zadovolje i u bližem sekundarnom centru, ne odlazeći za sve na jedini šalter u gradu Brčko.

Realizacija strateškog cilja

Strateški cilj S5 će se ostvariti kroz sledeće operative ciljeve

S5: O1 Unapređenje informacionog sistema administracije Distrikta

S5: O2 Veće uključivanje građana u proces odlučivanja

S5: O3 Uvećanje budžetskog kapaciteta

S5: O4 Agencija za razvoj

S6: O5 Zavod za planiranje, projektovanje i izgradnju Distrikta

S5: O1

Unapređenje informacionog sistema administracije Distrikta

Uprava Distrikta treba da teži da postane zaokružen, integrisan sistem. Potrebno je sa sadašnjeg „papirnog“ načina poslovanja prijeći na elektronsku upravu. Fizički šalter treba zamijeniti virtuelnim šalterom. Formirati administrativni uslužni centar

po principu pružanja usluga da građani na jednom mjestu predaju zahtjev i preuzmu rješenje ne odlazeći kod referenta.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S5: O1 će se realizovati kroz program.

S5: O1: P1 Elektronska uprava

S5: O2

Veće uključivanje građana u proces odlučivanja

Zahtjevi neposredne demokratije otvaraju potrebu omogućavanja građanima i da neposredno odlučuju o određenim strateškim pitanjima ostvarenjem slobodne građanske inicijative i foruma građana.

Potrebno je razviti uspješne modele učešća građana u fazi pripreme, a ne samo prilikom donošenja prostornih i urbanističkih planova i drugih akata od opšteg značaja. Redovnim ispitivanjima i anketiranjem građana potrebno je neprekidno saznati njihove stavove, zadovoljstvo odnosno nezadovoljstvo razvojem i uređenjem grada i ostalih naselja Distrikta. Potrebno je razviti model digitalne demokratije, kao načina angažovanja građana u upravljanju.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S5: O2 će se ostvariti kroz sledeće programe:

S5: O2: P1 Slobodna građanska inicijativa

S5: O2: P2 Porast odgovornosti nosilaca vlasti i rukovodilaca u upravi

S5: O3

Uvećanje budžetskog kapaciteta

Nova uloga u razvoju lokalnih zajednica, ovdje Distrikta, svakako da otvara potrebu za povećanim finansijskim sredstvima za potrebna intervenisanja. Na drugoj strani, da bi se stimulisao privredni razvoj potrebna su olakšanja poreskog opterećenja. To prirodno usmjerava pažnju na porast nefiskalnih prihoda kao osnove uvećanja budžetskog kapaciteta Distrikta. Izvori porasta nefiskalnih prihoda su u potpunijem zahvatanju gradske rente, javno-privatnom partnerstvu, svojinskoj transformaciji komunalnih preduzeća, porastu učešća namjenskih prihoda (zakup, izgradnja za zakup i slično).

Gradska renta je značajan izvor rasta finansijske snage Distrikta.

Javno-privatno partnerstvo je novi izvor porasta fiskalnog i finansijskog kapaciteta Distrikta. Aktiviranje privatnih finansijskih izvora, na ovoj osnovi, daje mogućnosti značajnog uvećanja sredstava za opšte namjene.

Svojinska transformacija komunalnih preduzeća je posebna mogućnost aktiviranja privatnih sredstava za opšte svrhe. Tu je i izdavanje objekata u svojini Distrikta pod zakup, kao i izgradnja određenih objekata iz sredstava kapitalnog budžeta u cilju izdavanja u zakup.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S5: O3 će se realizovati kroz sledeće programe i projekte.

S5: O3: P1 Porast učešća nefiskalnih prihoda u budžetu Distrikta

S5: O4

Agencija za razvoj

Razvoj je težak, dugoročan i mukotrpan posao, što se odnosi i na ostvarenje ove Strategije ali i narednih koje će doći. Ako je razvoj funkcija, koju je potrebno obaviti, onda je prirodno da je za taj posao potrebno osnovati posebno instituciju koja će se time profesionalno baviti. Ona bi okupljala i posredovala između administracije Distrikta i privrede i civilnog sektora.

Savjet za razvoj, koji bi bio upravni organ Agencije sa gradonačelnikom kao predjednikom upućivao bi svoje prijedloge Vladi i Skupštini na usvajanje. Članovi Savjeta bi bili (na nepolitičkoj osnovi) predstavnici privrede i ostali ugledni građani i prijatelji koji bi se birali konkursom.

Strategija nije konačan i nepromjenjiv zbir ciljeva, programa, projekata. To je opšti okvir koji je dovoljno ciljno usmjeren ali i dovoljno širok za potrebna unutrašnja pomjeranja.

Agencija bi u postupku godišnje realizacije Strategije definisala određene prioritete, samjeravala to sa materijanim mogućnostima i predlagala Savjetu na usvajanje. Tako bi se obezbjedila i mogućnost određenih izmjena u Strategiji, što će vrijeme vjerovatno donijeti.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S5: O4 će se ostvariti kroz sledeći program.

S5: O4: P1 Osnivanje i rad Agencije za razvoj

S5: O5

Zavod za planiranje, projektovanje i izgradnju Distrikta

Izuzetno složena problematika prostornog urbanističkog, infrastrukturnog razvoja i izgradnje zahtijeva osnivanje jedinstvene i visoko stručne institucije. Zahtjevi neposrednog učešća građana ne samo u postupku usvajanja, nego prije svega u fazi pripreme za izradu prostornih i urbanističkih planova (anketiranje, diskusija ciljeva i slično). Slično se odnosi i na proceduru usvajanja ovih dokumenata.

Na drugoj strani, ovo je veoma živa materija podložna, veoma čestim izmjenama (planovi pojedinih naselja, ulica, trgova, potrebne rekonstrukcije i slično). To upućuje na potrebu prisustva vlastite visoko stručne institucije koja će biti u stanju da, pomažući se određenom saradnjom eksperata, udovolji potrebama. Posebno se to odnosi na projektovanje pojedinih infrastrukturnih sistema i zahvata.

Pored planiranja i projektovanja, dio koji se odnosi na izgradnju nosi ne malu složenost i ozbiljnost zadatka. Stručna obrada svake lokacije i posebno nadzor nad izvođenjem objekta, saglasno prostornim i urbanističkim zahtjevima, predstavlja grupu poslova koju je potrebno institucionalno definisati i do kraja ostvarivati.

Ovim bi Distrikt dobio i neku vrstu gradskog arhitekta, ali sada ne kao pojedinca, nego visoko stručnu instituciju.

Realizacija operativnog cilja

Operativni cilj S5: O5 će se ostvariti kroz sledeći program.

S5: O5: P1 Osnivanje Zavoda za planiranje, projektovanje i izgradnju Distrikta

9. OD CILJA DO PROJEKTA

Strateški ciljevi	Operativni ciljevi	Programi	Projekti
S1 POLJOPRIVREDA, SAOBRAĆAJ, PREHRAMBENA INDUSTRIJA, ZNANJE, INOVATIVNOST I INFRASTRUKTURNE POGODNOSTI	S1: O1 Okrupnjavanje poljoprivrednog posjeda	S1: O1: P1 Porez na neobrađeno poljoprivredno zemljište	1. Izrada Zakona 2. Provođenje Zakona
		S1: O1: P2 Nasljeđivanje poljoprivrednog gazdinstva	1. Izrada Zakona 2. Provođenje Zakona
		S1: O1: P3 Subvencioniranje robnih proizvođača u poljoprivredi	1. Finansijska, socijalna i ekonomska analiza 2. Izrada Zakona 3. Provođenje Zakona
		S1: O1: P4 Ograničenje upravljačkih prava u akcionarskim društvima	1. Analiza upravljanja u akcionarskim društvima Distrikta 2. Analiza tuđih iskustava 3. Izrada i donošenje Zakona 4. Provođenje Zakona
		S1: O1: P5 Unapređenje korištenja poljoprivrednog zemljišta	1. Povećanje veličine porodičnih gazdinstava sa komercijalnom proizvodnjom uz istovremeno sprječavanje daljeg usitnjavanja posjeda 2. Uređivanje poljoprivrednog zemljišta, uključujući deminiranje, navodnjavanje i melioracije

S1 POLJOPRIVREDA, SAOBRAĆAJ, PREHRAMBENA INDUSTRIJA, ZNANJE, INOVATIVNOST I INFRASTRUKTURNE POGODNOSTI	S1: O1 Okrupnjavanje poljoprivrednog posjeda	S1: O1: P6 Intenziviranje stočarske proizvodnje	1. Intenziviranje govedarske proizvodnje i tova junadi, kroz razvoj govedarskih farmi praćeno i unaprijeđenjem proizvodnje mlijeka i mesa, organizovanje otkupa i povezivanje sa prerađivačkih kapacitetima 2. Unapređenje svinjogojstva i razvoj svinjarskih farmi uz organizovanje prerade svinjskog mesa 3. Intenziviranje peradarske proizvodnje i izgradnja peradarskih farmi za tov pilića i proizvodnju jaja i povezivanje sa industrijom prerade živinskog mesa 4. Razvoj pčelarstva kroz povećanje broja košnica i saradnju sa voćarima te povezivanje sa prerađivačkim kapacitetima za pčelinje proizvode
		S1: O1: P7 Razvoj organske i druge ekološki prihvatljive proizvodnje	1. Unapređenje agrotehničkih mjera za zadovoljavanje principa organske proizvodnje; 2. Razvoj svijesti stanovništva i edukaciju o organskoj proizvodnji 3. Unapređenje kapaciteta za stručnu podršku i evidencije u organskoj proizvodnji i uspostavljanje stručnih tijela za sertifikaciju 4. Pomoć u otvaranju vanjskih tržišnih mogućnosti za organske proizvode za koje postoje potencijali na području Brčko Distriktu BiH
		S1: O1: P8 Očuvanje životne sredine u poljoprivredi	1. Uvođenje tehnologija u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi, u skladu sa principima zaštite životne sredine u tehnološki razvoj poljoprivrede i prerađivačke industrije 2. Sprječavanje ugrožavanja opšteg biodiverziteta, 3. Razvoj programa monitoringa u poljoprivredi u cilju zaštite okoline

S1 POLJOPRIVREDA, SAOBRAĆAJ, PREHRAMBENA INDUSTRIJA, ZNANJE, INOVATIVNOST I INFRASTRUKTURNE POGODNOSTI	S1: O1 Okrupnjavanje poljoprivrednog posjeda	S1: O1: P9 Unapređenje korištenja i očuvanja genetičkih resursa u poljoprivredi	1. Očuvanje i održivo korišćenje kvalitetnih genetičkih resursa u biljnoj i stočarskoj proizvodnji 2. Uspostavljanje standardizacije i sertifikacije sadnog materijala 3. Razvoj uzgojno-seleksijskih službi u stočarstvu 4. Unapređenje rada laboratorija i veterinarskih službi
		S1: O1: P10 Razvoj finansijskih izvora za sektor poljoprivrede	1. Razvoj tržišta kredita i obezbjeđivanje boljeg pristupa kreditnim sredstvima za poljoprivredne proizvođače 2. Unapređenje garancijskih fondova za poljoprivredu za korisnike sa nižom kreditnom sposobnošću 3. Razvoj programa finansijske podrške mladim za start-up projekte u poljoprivredi, za poboljšanje starosne strukture poljoprivrednih proizvođača
		S1: O1: P11 Poboljšanje genetske osnove kod životinja	1. Nabavka rasnih grla 2. Nabavka kvalitetnog sjemena 3. Edukacija proizvođača i potrošača
	S1: O2 Osnivanje Univerziteta	S1: O2: P1 Osnivanje Univerziteta	1. Studija o potrebi osnivanja Univerziteta 2. Donošenje odluke o osnivanju 3. Potreban prostor za smještanje 4. Prijem zaposlenih i početak rada
	S1: O3 Zajednica znanja i inovativnosti	S1: O3: P1 Globalna umreženost	1. Studija globalne umreženosti Distrikta 2. Analiza mogućnosti ostvarenja javno-privatnog partnerstva 3. Ispitivanje mogućnosti uključivanja nosioca telekomunikacijske djelatnosti 4. Organizacija izvođenja projekta

S1 POLJOPRIVREDA, SAOBRAĆAJ, PREHRAMBENA INDUSTRIJA, ZNANJE, INOVATIVNOST I INFRASTRUKTURNE POGODNOSTI	S1: O3 Zajednica znanja i inovativnosti	S1: O3: P2 Digitalna demokratija	1. Izrada softvera 2. Projekat o postupku razmatranja rezultata digitalne demokratije
		S1: O3: P3 Portal Distrikta	1. Izrada softvera 2. Institucionalno rješenje
		S1: O3: P4 Otvoren konkurs ideja	1. Pravilnik o vrednovanju i materijalnom obeštećenju učesnika 2. Postupak javnog predavljanja ideja
		S1: O3: P5 Fond za razvoj	1. Elaborat o opravdanosti osnivanja Fonda 2. Zakon o Fondu 3. Kadrovska i pitanja smještaja
	S1: O4 Razvoj saobraćajne infrastrukture	S1: O4: P1 Razvoj drumskog saobraćaja	1. Izrada projektne dokumentacije za rekonstrukciju i modernizaciju magistralne i regionalne putne mreže 2. Izrada projektne dokumentacije za obilaznicu oko grada
		S1: O4: P2 Razvoj željezničkog saobraćaja	1. Kod Željeznice RS i Željeznica FBiH inicirati studiju o modernizaciji i rekonstrukciji ovog pružnog pravca 2. Izrada studije o izmještanju industrijskog kolosjeka iz grada
		S1: O4: P3 Rekonstrukcija ili izmještanje Luke i pročišćavanje korita rijeke Save	1. Studija rekonstrukcije ili izmještanja Luke 2. Studija o izgradnji robno-transportnog centra 3. Dogovor sa ostalim učesnicima i pristupanje pročišćavanju rijeke Save 4. Studija o mogućnostima ostvarenja Luke kao javne korporacije
	S1: O5 Razvoj tehničke infrastrukture	S1: O5: P1 Povećanje pouzdanosti u snabdijevanju električnom energijom	1. Kabliranje vazdušnih dalekovoda u okviru industrijskih zona 2. Izgradnja i proširenje trafostanica 3. Rekonstrukcija niskonaponske mreže u MZ 4. Dovod instalacija do Industrijska zona Brčko Distrikt 5. Rekonstrukcija ulične rasvjete

S1 POLJOPRIVREDA, SAOBRAĆAJ, PREHRAMBENA INDUSTRIJA, ZNANJE, INOVATIVNOST I INFRASTRUKTURNE POGODNOSTI	S1: O5 Razvoj tehničke infrastrukture	S1: O5: P2 Izgradnja kapaciteta za snabdijevanje vodom	1. Izgradnja centralnog cijevovoda od buduće „Fabrike vode“ 2. Zamjena cijevovoda u gradskim središtima 3. Izgradnja i proširenja vodosistema u MZ
		S1: O5: P3 Izgradnja sistema za zbrinjavanje otpadnih i oborinskih voda	1. Projektovanje sistema za kanalizaciju i prečišćavanje otpadnih voda 2. Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda 3. Rekonstrukcija fekalnih i oborinskih kanalizacija 4. Izgradnja i proširenja kanizacionih sistema u MZ
		S1: O5: P4 Izgradnja gradske toplane	1. Projektovanje i izgradnja toplane 2. Projektovanje i izgradnja toplovoda
		S1: O5: P5 Gasifikacija grada Brčko	1. Izrada koncepta gasifikacije 2. Projektovanje i izgradnja sekundarne gasifikacijske mreže
	S1: O6 Uvećati efikasnost i efektivnost administracije Distrikta	S1: O6: P1 Upravljanje razvojem	1. U Agenciji za razvoj ostvariti bazu podataka za praćenje razvoja i planiranje razvoja
			2. Uspostaviti evidenciju imovine lokalne zajednice
			3. Izvršiti procjenu imovine lokalne zajednice
			4. Izraditi projekat upravljanja imovinom lokalne zajednice
		S1: O6: P2 Novi izvori finansiranja investicija	1. Studija gradske rente 2. Studija javno-privatnog partnerstva 3. Studija akcionarstva građana 4. Studija o uključenju Distrikta na tržište kapitala

S2 PORAST SOLIDARNOSTI I UNAPREĐENJE FIZIČKOG I MENTALNOG ZDRAVLJA STANOVNIŠTVA	S2: O1 Poboljšanje zdravstvene i socijalne zaštite građana	S2: O1: P1 Rekonstrukcija bolnice i izgradnja novog porodilišta	1. Rekonstrukcija bolnice 2. Izgradnja novog porodilišta 3. Implementacija porodične medicine 4. Unapređenje politike zapošljavanja, specijalizacija i subspecijalizacija
		S2: O1: P2 Uvećanje dostupnosti primarne zdravstvene zaštite	1. Poboljšanje dostupnosti primarne zaštite 2. Unapređenje kvaliteta primarne zaštite 3. Unapređenje primordijalne prevencije (smanjenje zagađenosti vazduha, stimulisanje fizičkih kretanja i uklanjanje prepreka koje vode isključenju starih, djece i lica sa dodatnim potrebama, što je važan uslov mentalnog zdravlja, proširenje i zaštita pješačkih javnih prostor i zelenih površina)
		S2: O1: P3 Unapređenje zdravstvenih ustanova	1. Podizanje nivoa opremljenosti zdravstvenih ustanova 2. Kontinuirana obuka zdravstvenih radnika 3. Definisanje paketa usluga primarne zdravstvene zaštite 4. Definisanje paketa usluga sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite 5. Uspostavljanje informacionog sistema u zdravstvu
		S2: O1: P4 Unapređenje postojećih i širenje novih javnih gradskih prostora	1. Parkovi, ulice, trgovi, kao mjesta organizovanja kulturnih, sportskih i drugih aktivnosti 2. Pješačke staze koje spajaju administrativne, kulturne, zabavne, trgovačke i školske destinacije 3. Povećanje površina javnih prostora namjenjenih djeci 4. Izgradnjom javne garaže povećati površine namjenjene djeci i starima
	S2: O2 Ujednačavanje mogućnosti i porasta kvaliteta obrazovanja	S2: O2: P1 Povećanje obuhvata djece u predškolskim ustanovama	1. Povećanje smještajnih kapaciteta predškolskih ustanova u javnom sektoru 2. Normativno regulisanje privatnog sektora da se putem neprofitnog statusa ustanove omogući i siromašnjoj djeci pristup privatnoj ustanovi

S2 PORAST SOLIDARNOSTI I UNAPREĐENJE FIZIČKOG I MENTALNOG ZDRAVLJA STANOVNIŠTVA	S2: O2 Ujednačavanje mogućnosti i porasta kvaliteta obrazovanja	S2: O2: P2 Potpun obuhvat, dostupnost i ujednačenost uslova i kvaliteta obrazovanja	1. Primjena obaveznih standarda opremljenosti škola 2. Unapređenje kvaliteta nastave
		S2: O2: P3 Centar za obrazovanje i inovacije	1. Normativno regulisanje 2. Otpočinjanje sa radom
		S2: O2: P4 Obrazovanje nezaposlenih	1. Komjutersko obrazovanje 2. Obrazovanje u oblasti preduzetništva
		S2: O2: P5 Zapošljavanje pripravnika	1. Projekat podsticaja za zapošljavanje pripravnika 2. Realizacija projekta
	S2: O3 Porast solidarnosti u zadovoljavanju potreba siromašnih, nemoćnih i hendikepiranih	S2: O2: P1 Radionice za hendikepirane	1. Definisanje olakšica i pomoći za ova zaposlenja 2. Predmet poslovanja radionice (preduzeća) 3. Obuka kadrova, izbor lokacije i otpočinjanje sa radom
		S2: O2: P2 Podrška i partnerska saradnja sa organizacijama civilnog društva	1. Širenje oblika saradnje sa organizacijama civilnog društva 2. Definisanje i izgradnja minimuma standarda socijalnih usluga i efikasan sistem supervizije i kontrole (inspekcije) 3. Omogućavanje različitih vrsta dnevnih boravaka u lokalnim (mjesnim) zajednicama (za djecu sa posebnim potrebama, za starije i lica sa invaliditetom) 4. Obezbjedenje olakšanog kretanja hendikepiranih kroz grad (semafori, prelazi i slično)
	S2: O4 Podrška opštim i lokalnim kulturnim vrijednostima i opredjeljenjima	S2: O4: P1 Opšte i lokalne kulturne vrijednosti i opredjeljenja	1. Definisanje kulturne politike 2. Razvijanje i podsticanje kulturnih posebnosti Distrikta, lokalnih (mjesnih) zajednica, „kvartova“ 3. Podrška unikatnim programima koji definišu posebnost kulturnog identiteta Distrikta na međunarodnom nivou 4. Unapređenje prostora za kulturne aktivnosti
	S2: O5 Solidarna stambena izgradnja	S2: O5: P1 Socijalno stanovanje	1. Definisanje pojma „socijalno stanovanje“ 2. Utvrđivanje kriterija učešća u ovom stanovanju 3. Utvrđivanje obima ove vrste potreba

S2 PORAST SOLIDARNOSTI I UNAPREĐENJE FIZIČKOG I MENTALNOG ZDRAVLJA STANOVNIŠTVA	S2: O5 Solidarna stambena izgradnja	S2: O5: P2 Solidarna stambena izgradnja za mlade	1. Mladi i obrazovani koji žele da stupe u brak 2. Porodice sa malom djecom 3. Stručnjaci 4. Javno-privatno partnerstvo 5. Kreditna, zemljišna i komunalna politika kao subvencioniranje stambene izgradnje
	S2: O6 Širenje masovnog i zdravstveno-rekreacionog sporta	S2: O6: P1 Školski, amaterski i profesionalni sport	1. Izrada Zakona o sportu
		S2: O6: P2 Prostor za rekreaciju	1. Izraditi potrebno urbanističko rješenje 2. Putem investicija ostvariti potrebna prilagođavanja prostora za rekreaciju u gradu
S3 ZAŠTITA I UNAPREĐENJE ŽIVOTNE SREDINE	S3: O1 Uspostavljanje sistema za osmatranje kvaliteta vazduha, vode, šume, zemljišta i nivoa buke	S3: O1: P1 Mjerenje stepena zagađenosti životne sredine	1. Mjerenje zagađenosti vode 2. Mjerenje zagađenosti vazduha 3. Mjerenje zagađenosti zemljišta 4. Mjerenje nivoa buke
		S3: O1: P2 Provođenje šumsko uzgojnih radova i zaštita šuma	1. Šumsko uzgojni radovi pošumljavanja 2. Šumsko uzgojno radovi njege i pošumljavanja 3. Proglašenje zaštitnih šuma i šuma sa posebnom namjenom
	S3: O2 Zbrinjavanje komunalnog i industrijskog otpada	S3: O2: P1 Deponija komunalnog i industrijskog otpada	1. Projektovanje idejnog rješenja za čvrsti otpad 2. Izgradnja deponije ili spalionice
	S3: O3 Smanjenje rizika od nastanka udesa	S3: O3: P1 Izrada katastra rizičnih postrojenja	1. Donošenje odluke o izradi katastra 2. Izrada katastra 3. Utvrđivanje postupaka i nadležnosti u slučaju hemijske havarije
		S3: O3: P2 Utvrđivanje mjera bezbjednosti transporta opasnih materija kroz grad	1. Najavljivanje i praćenje tereta kroz grad 2. Definisanje mjera bezbjednosti u slučaju hemijske havarije
	S3: O4 Ozelenjavanje i rekonstrukcija centralnih gradskih zelenih površina i parkova i povezivanje sa rubnim prigradskim kompleksima zelenila	S3: O4: P1 Ozelenjavanje gradskih zelenih površina	1. Hortikulturno rješenje
		S3: O4: P2 Rekonstrukcija gradskih zelenih površina	1. Zamjena struture stabala 2. Liječenje bolesnih stabala

S3 ZAŠTITA I UNAPREĐENJE ŽIVOTNE SREDINE	S3: O4 Ozelenjavanje i rekonstrukcija centralnih gradskih zelenih površina i parkova i povezivanje sa rubnim prigradskim kompleksima zelenila	S3: O4: P3 Veza gradskog parka sa rubnim zelenim površinama	1. Bezbjedno povezivanje zelenih površina u gradu 2. Uspostavljanje veze gradskog parka sa rubnim zelenim površinama 3. „Izlazak“ na Savu
	S3: O5 Povećanje stepena zaštite od poplava	S3: O5: P1 Regulacija vodotoka	1. Regulacija rijeke Brka i Zovičica, dužina cca 3,60 km. 2. Regulacija rijeke Teke, dužina cca 3,1 km. 3. Regulacija potoka Blizne na urbanom području Brčko Distrikta BiH 4. Sanacija odnešenih obala Rašljanskog potoka u naselju Rašljani 5. Uređenje potoka Jagoštica u naselju Šatorovići
		S3: O5: P2 Rekonstrukcija i izgradnja zaštitnih nasipa	1. Rekonstrukcija savskog odbrambenog nasipa
S4 RAZNOLIKOST PROSTORNE STRUKTURE UZ PODSTICANJE RAZVOJA OKOLINE	S4: O1 Različitost grada	S4: O1: P1 Siluteta grada	1. Donijeti odluku o stvaranju siluete grada 2. Raspisati konkurs za idejno rješenje
		S4: O1: P2 Brend grada	1. Donijeti odluku o izradi studije 2. Raspisati konkurs za idejno rješenje
		S4: O1: P3 Studija urbane strukture grada	1. Donijeti odluku o izradi studije 2. Raspisati konkurs za idejno rješenje
		S4: O1: P4 Studija javnih prostora	1. Donijeti odluku o izradi studije 2. Raspisati konkurs za idejno rješenje
		S4: O1: P5 Zaštićene zone i objekti	1. Donijeti odluku o izradi studije 2. Raspisati konkurs za idejno rješenje
	S4: O2 „Izlazak“ na Savu	S4: O2: P1 Urbanistička i ekonomska studija „Izlazak grada Brčko na Savu“	1. Donošenje odluke o izradi studije 2. Izrada studije
S4 RAZNOLIKOST PROSTORNE STRUKTURE UZ PODSTICANJE RAZVOJA OKOLINE	S4: O3: Zakon o gradskoj renti	S4: O3: P1 Zakon o gradskoj renti	1. Donošenje odluke o izradi studije 2. Prijedlog novog zakonskog rješenja o renti

		S4: O3: P2 Realizacija Zakona o renti	1. Utvrđivanje instrumenata za zahvatanje rente 2. Organizacija naplate rente
S5 DECENTRALIZACIJA, POLICENTRIČNOST, INTEGRACIJA	S5:O1 Unapređenje informacionog sistema administracije Distrikta	S5: O1: P1 Elektronska uprava	1. Informatičko osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih 2. Formiranje kompjuterizovanih i ažurnih baza podataka sa snažnom programskom podrškom 3. Izrada jedinstvenog registra građana, prostora, privrede 4. Virtuelni šalter-omogućavanje građanima da na jednom mjestu predaju zahtjev i preuzmu rješenje
	S5: O2 Veće uključivanje građana u proces odlučivanja	S5: O2: P1 Slobodna građanska inicijativa	1. Forum građana 2. Redovna anketna ispitivanja 3. Digitalna demokratija
		S5: O2: P2 Porast odgovornosti nosilaca vlasti i rukovodilaca u upravi	1. Povećanje efikasnosti u realizaciji planova i projekata 2. Povećanje odgovornosti poslanika u Skupštini Distrikta 3. Povećanje odgovornosti šefova odjeljenja u Vladi Distrikta
	S5: O3 Uvećanje budžetskog kapaciteta	S5: O3: P1 Porast učešća nefiskalnih prihoda u budžetu Distrikta	1. Gradska renta 2. Javno-privatno partnerstvo 3. Svojinska transformacija komunalnih preduzeća 4- Izdavanje u zakup
S5 DECENTRALIZACIJA, POLICENTRIČNOST, INTEGRACIJA	S5: O4 Agencija za razvoj	S5: O5: P1 Osnivanje i rad Agencije	1. Donošenje odluke o osnivanju Agencije 2. Izrada potrebnih normativnih akata i registracija 3. Izbor Savjeta za razvoj 4. Otpočinjanje rada Agencije
	S5: O5 Zavod za planiranje, projektovanje i izgradnju Distrikta	S5: O5: P1 Osnivanje Zavoda za planiranje, projektovanje i izgradnju Distrikta	1. Donošenje odluke o osnivanju Zavoda 2. Izrada normativnih akata i registracija 3. Izbor organa upravljanja 4. Otpočinjanje rada Zavoda

10. UPRAVLJANJE STRATEGIJOM

Strategija je razvojni okvir koji je dovoljno uzak da održi osnovno usmjerenje ali i dovoljno širok da u sebe primi nužne promjene koje donosi vrijeme. Takva, ona je dovoljno operativna da predstavlja pouzdanu osnovu za izradu brojnih studija, planova, projekata u postupku njenog realizovanja. Na drugoj strani ona je dovoljno razvojna da je u stanju u sebe ugraditi izazove iz budućnosti posebno u dijelu uticaja iz okruženja.

Upravljanje Strategijom znači zapravo mogućnost njenih poželjnih promjena. Jednim dijelom to može da se odnosi na promjenu osnovnih stavova i postavki izazvanih promjenama u ekonomskoj, demokratskoj ili političkoj sferi. U drugom dijelu to može da dođe i sa strane prijedloga nekih značajnih projekata, koji nisu predviđeni u ovoj Strategiji.

Dinamika realizacije podrazumijeva izbor prioriteta za određeni planski period. Ovdje se predviđa da to bude jednom godišnje prilikom usvajanja budžeta. Izbori prioriteta, te razlike u dinamici realizacije pojedinih ciljeva, otvaraju potrebu ostvarenja kontrole ovog postupka. Zahtjev za što potpunijim ostvarenjem svih dijelova Strategije je osnovno polazište ove kontrole. Da bi se ovo ostvarilo potrebno je uspostaviti sistem indikatora za mjerenje uspješnosti ostvarenja Strategije. Gradonačelnik bi jednom godišnje obavještavao Skupštinu o stepenu njenog ostvarenja.

Postupak izbora prioriteta i kontrole tog izbora znači zapravo neprekidan proces praćenja u realizovanju Strategije. To su odgovori na sledeća pitanja:

- da li i gdje se dešavaju odstupanja od postavljenih ciljeva
- u kojem vremenu se dogodilo odstupanje od postavljenih ciljeva
- da li su se odstupanja dogodila pod uticajem spoljnih ili unutrašnjih faktora
- da li su ova odstupanja poželjna i zašto.

Ovim se otvara proces neprekidnog osavremenjavanja i poboljšanja Strategije i sa njom vezanih aktivnosti. Tako složenu pojavu kao što je četvorogodišnji razvoj Distrikta Brčko BiH nije moguće sasvim pouzdano predvidjeti i opisati. Potrebno je omogućiti da se izmijenjene okolnosti odnosno nove razvojne šanse nađu u operativnim izmjenama Strategije. Ovo je ključna činjenica u upravljanju Strategijom. Agencija za razvoj je institucionalna osnova realizovanja ove Strategije.

